

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

Zemědělská fakulta

Studijní program: N 4106 Zemědělská specializace
Studijní obor: Pozemkové úpravy a převody nemovitostí
Katedra: Krajinného managementu
Vedoucí katedry: doc. Ing. Pavel Ondr, CSc.

DIPLOMOVÁ PRÁCE

**Analýza historického obrazu vybraného území na Novohradsku
v porovnání se současným stavem krajiny**

Vedoucí diplomové práce:
Ing. Pavel Hánek, Ph.D.

Autor: Lucie Čadová

České Budějovice, duben 2015

Prohlášení:

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury. Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

Datum 1. 4. 2015

.....
Lucie Čadová

Poděkování:

Tímto bych chtěla poděkovat Ing. Pavlu Hánkovi, PhD. a Mgr. Tomáši Pokornému za pomoc a cenné rady při vypracování mé diplomové práce. Dále pak za přístupné mapové podklady Českému úřadu zeměměřickému a katastrálnímu a České informační agentuře životního prostředí. V neposlední řadě mému nejbližšímu okolí za podporu.

Abstrakt

Práce se zabývá analýzou vývoje některých jednotlivých osídlení na území Novohradských hor. Úvodní část seznamuje čtenáře s vývojem území na Novohradsku, důvody změn osídlení a některými bližšími informacemi o konkrétních obcích. Dále jsou zde zmíněny použité mapové podklady a jejich charakteristiky. Praktická část poukazuje na použité analýzy pro porovnání vývoje jednotlivých obcí v území a to v rámci posledních třech staletí, od dob Marie Terezie až po současnost.

Klíčová slova: zaniklé obce, stabilita obcí, vývoj obcí, analýza vývoje území

Summary

The paper analyzes the development of some individual settlement in the Novohradské Mountains. First part introduces the reader to the development of the territory Novohradsko, the reasons of changes in population and some more information about specific communities. Furthermore, it discusses used base maps and their characteristics. The practical part refers to the analysis used to compare the development of individual municipalities in the area within the last three centuries, from the times of Maria Theresa to the present.

Key words: extinct villages, stability of municipalities, municipal development, analysis of the area development.

Obsah

Kapitola 1.....	8
Úvod.....	8
1. Seznámení s územím.....	10
1.1. Geografie.....	10
1.2. Klimatické podmínky.....	11
1.3. Přírodní podmínky	12
1.4. Vodstvo	13
2. Osídlení.....	13
2.1. Vývoj osídlení.....	13
2.1.1. Vitorazsko	13
2.1.2. Novohradsko	14
2.2. Vznik a zánik obcí	16
2.2.1. Plavení dřeva.....	17
2.2.2. Sklářství	18
2.3. Zájmové obce.....	19
2.3.1. České pohraničí.....	21
3. Mapové podklady.....	30
3.1. Vybrané mapové podklady	32
3.1.1. Vojenské mapování.....	32
3.1.2. SMO - 5 a SM 5	34
3.1.3. ZM 10.....	35
3.1.4. Letecká fotogrammetrie	36
Kapitola 2.....	43
4. Metodika	43
4.1. Výběr vzorku obcí.....	43
4.2. Mapové podklady.....	45
4.3. Hodnocení změn	46
4.4. Vývoj obyvatelstva	58
5. Závěr	60
6. Seznam použité literatury.....	64

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Lucie ČADOVÁ**
Osobní číslo: **Z13535**
Studijní program: **N4106 Zemědělská specializace**
Studijní obor: **Pozemkové úpravy a převody nemovitostí**
Název tématu: **Analýza historického obrazu vybraného území na Novohradsku
v porovnání se současným stavem krajiny**

Zadávací katedra: **Katedra krajinného managementu**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cílem diplomové práce je na podkladě mapových a písemných podkladů posoudit časový vývoj vybrané územní partie Novohradsku z hlediska změn osídlení, využití a vývoje kulturní krajiny v různých správních a ekonomických etapách společnosti. Součástí práce bude shromáždění dostupných podkladů a na základě jejich analýzy výběr charakteristických území.

Rozsah grafických prací: **dle potřeby**
Rozsah pracovní zprávy: **60 stran textu**
Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**
Seznam odborné literatury:

KUBEŠ Jan (ed.), 2004: Krajina Novohradských hor. Fyzicko-geografické složky krajiny. Jihočeská univerzita, České Budějovice, 160 s., ISBN 80-7040-757-3.
Kolektiv autorů 2006: Novohradské hory a Novohradské podhůří - příroda, historie, život. 848 s., ISBN 80-7340-091-X.
<http://zanikleobce.cz/>
Roubík F. (1959): Soupis a mapa zaniklých osad v Čechách. Nakladatelství ČSAV, Praha.
Koblasa P. (2001): Místopis Novohradských hor, České Budějovice.
Pletzer K. (1973): Zaniklé osady na Trhosvinensku a Novohradsku. Jihočeský sborník historický, ročník 42, č. 4.
Roubík F. (1948): Z Českých hospodářských dějin. Přehled vývoje českého průmyslu, měny a dopravy. Praha.
Stocký J. (1937): Jižní Čechy. Kulturní, hospodářský, sociální stav a vývoj. Program regionální práce. Národohospodářský sbor jihočeský kraj.
Kulíř V. (1979): Pohledy do historie Nových Hradů a Novohradska. In: Nové Hrady. MNV Nové Hrady, Nové Hrady.
Wagner B. (1895): Statisticko-topografický a lesnický popis hraběcích Buquoyských lesů svěřeneckého panství Nových Hradů vyhotovený za návštěvy České lesnické jednoty. Česká lesnická jednota. Praha.

Vedoucí diplomové práce: **Ing. Pavel Hánek, Ph.D.**
Katedra krajinného managementu

Datum zadání diplomové práce: **15. září 2014**
Termín odevzdání diplomové práce: **30. dubna 2015**

prof. Ing. Miloslav Šoch, CSc., dr. h. c.
děkan

JIHOČESKÁ UNIVERZITA
V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
ZEMĚDĚLSKÁ FAKULTA
studijní oddělení
Studentská 13 ④
370 05 České Budějovice

L.S.

doc. Ing. Pavel Ondr, CSc.
vedoucí katedry

V Českých Budějovicích dne 15. září 2014

Kapitola 1

Úvod

Mapování českého území lze vysledovat až na počátek 12. století v Kosmově kronice, sice bez mapového podkladu, avšak s dokonale popsanou tehdejší podobou. Čechy byly od zbytku Evropy oddělené pohraničními horami. Novohradské hory na česko-rakouském pomezí v nejzazším, jihovýchodním koutu jižních Čech tvořily v minulosti přirozenou hranici českého státu. Odlehlost, obtížná dostupnost a nedotčená příroda Novohradska se odrazily v jeho mapovém obraze.

Toto je zřetelné například na mapě střední Evropy Mikuláše Kusánského z poloviny 15. století. První podrobné zobrazení našeho území lze nalézt na mapě Mikuláše Klauďána z roku 1518. Její detailní zobrazení fyzicko-geografických objektů, ale i sociálně ekonomických jevů, nutí čtenáře k zamyšlení, zdali se nejedná o úplně první zobrazení našeho území na kartografickém díle.

Sídla na našem území vznikala, fungovala a zanikala za různých podmínek. Situovala se většinou na křižovatkách obchodních stezek. Sloužila jako centra obchodu, bydlení a ochrany obyvatelstva té doby. Od počátku věků se jednotlivé osady formovaly v blízkosti vodních toků a úrodné půdy pro dostatečnou obživu obyvatelstva. Zároveň se dohlíželo na to, aby obyvatelé osad byli dostatečně chráněni před nepřátelskými kmeny. V těchto osadách byla důležitá výstavba shromaždiště, často kostelů či kapliček. Z počátku se umísťovaly do středu obce, s postupem času a s rozmachem osídlení již nebyly nutně definičním středovým bodem obce. Vesnice byly různého typu, záleželo často na územních podmínkách a zároveň na rozdělování panské a poddanské půdy v Českém království.

Toto mne vedlo k myšlence, jakým způsobem se měnily jednotlivé obce v jihočeském pohraničí, konkrétně na Novohradsku, v průběhu věků. Jelikož toto území bylo velmi ovlivněno historickými událostmi.

Jak již bylo zmíněno, církevní budovy netvořily vždy nutnou součást obce, natož pak určující středový bod. Na Novohradsku vznikaly správní obce s dalšími podružnými obcemi, osadami ba dokonce i samotami z nejbližšího okolí. V takovýchto vsích se sdružoval obchod a společenský život. Církevní budovy se nacházely právě v těchto správních obcích.

Analýza vývoje zahrnuje obce jak správní, tak i přidružené a to s různým stupněm existence v současnosti (zaniklé, polo-zaniklé, rozrostlé), konkrétně: Benešov nad Černou, Cetviny, Dolní Příbraní, Jedlice, Leopoldov, Mýtiny, Pivonice, Pohorská Ves, Pohoří na Šumavě, Staré Hutě, Šejby, Tichá a Veverčí.

Veškeré mapování bylo provedeno za pomoci webových mapových služeb (WMS), ze kterých byly vybrány následující mapové podklady: II. a III. Vojenské mapování, Státní mapa 1 : 5000 (SM5), Základní mapa České republiky 1 : 10 000 (ZM10), současná ortofotomapa a zároveň ortofotomapa z padesátých let minulého století.

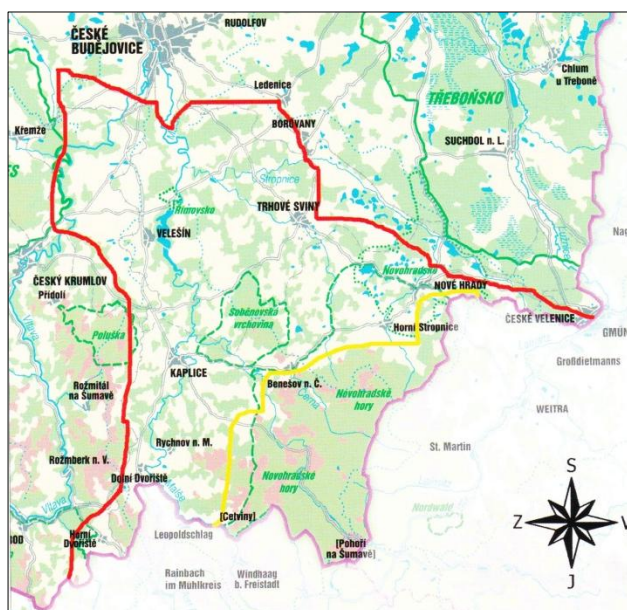
Hlavním cílem práce bylo určení posunu středových bodů intravilánů, změna velikosti rozlohy intravilánů na vybraných mapových podkladech a zároveň vliv migrace obyvatelstva na vývoj těchto zájmových obcí.

1. Seznámení s územím

1.1. Geografie

Oblast Novohradska se nachází v jižní části Jihočeského kraje, kdy na základě různých definic zasahuje do okresů České Budějovice, Český Krumlov a částečně i do okresu Jindřichův Hradec.

V současnosti nejčastější vymezení Novohradska, resp. Novohradských hor a podhůří Novohradských hor, vychází z fyzicko-geografických, resp. geologických charakteristik daného území. Novohradsko je součástí podsoustavy Šumavské hornatiny, soustavy Šumavské a provincie Česká vysočina. Novohradské pohoří, při státní hranici s Rakouskem, je v podstatě totožné s dnešním geomorfologickým celkem Novohradské hory. Novohradské podhůří je dále rozčleněno na Novohradskou vrchovinu, ohraničenou na jihu vlastním Novohradským pohořím, na západě svahy Českokrumlovské vrchoviny a na severu je vrchovina vymezena výskytem výšek nad 600 m n. m. po linii Dobrá Voda, Čížkrajice, Nesmeň, Sedlec a Kaplice, a na Novohradskou pahorkatinu, jež leží severně od Novohradské vrchoviny a postupně přechází v Jihočeskou pánev. Toto rozdělení je možné vidět na *Mapě č. 1*, kde červeně je vyznačena hranice Novohradského podhůří, žlutě pak hranice Novohradských hor (RYPL, 2004).

Mapa č. 1

Historicko-geografické vymezení zkoumaného regionu kopíruje územně-správní jednotky z dob minulých i ze současnosti. V současné době bychom do této definice zařadili jižní část území obce s rozšířenou působností (dále jen ORP) Trhové Sviny, většinu území ORP Kaplice. Z historického územně-správního členění spadá tento region pod politické okresy, resp. okresní hejtmanství České Budějovice, Český Krumlov, Kaplice a Třeboň (MIČKOVÁ, 2004).

1.2. Klimatické podmínky

Na utváření klimatu Novohradských hor se kromě obecných makroklimatických faktorů podílejí i specifické faktory menšího měřítka, především orografie, a to nejen Novohradských hor samotných, ale také jejich okolí. Významnou roli tu hraje především sousední Šumava i vzdálenější Alpy.

Novohradské hory jsou součástí pohraničních hor, které spolu s Českomoravskou vrchovinou vytvářejí relativně uzavřenou tzv. Českou kotlinu. Ta má dobré podmínky pro vznik velkoplošných a déletrvajících inverzí teploty vzduchu, které vznikají v chladné polovině roku ve stabilních tlakových výších. Při těchto situacích mají vyšší polohy pohraničních hor i v zimních měsících relativně teplé a slunečné počasí, zatímco podhůří a nižší polohy jsou zalaty chladným vzduchem a často i mlhami nebo nízkou oblačností (TOLAZS, 2006).

Dle Quittovy klasifikace se Novohradsko rozděluje na několik klimatických regionů. Novohradské hory spadají do C7 a Novohradské podhůří do MW2. Oblast C7 je charakterizována jako chladná s průměrným počtem 10-30 letních dnů, počet dnů s průměrnou teplotou 10°C a více 120 – 140, počet dnů s mrazem 140-160, počet ledových dnů 50-60, počet dnů se srážkami 1mm a více 120-130 a počet se sněhovou pokrývkou 100-120. Oblast MW2 spadá do mírně teplých oblastí s průměrným počtem 20-30 letních dnů, počet dnů s průměrnou teplotou 10°C a více 140-160, počet ledových dnů 40-50, průměrný počet dnů se srážkami 1 mm a více 120-130, počet dnů se sněhovou pokrývkou 80-100.

Klimatické oblasti dle klasifikace z atlasu podnebí ČSR 1958 uvádí v oblasti Novohradských hor skupinu C1 a v Novohradském podhůří B8. Oblast C1 spadá

do chladné oblasti, mírně chladný region s červencovou teplotou 12°C – 15°C. Oblast B8 spadá do mírně teplého, vlhkého a vrchovinového okrsku s výškou do 1000 m n.m. (TOLAZS, 2007).

1.3.Přírodní podmínky

Region Novohradská svou nepřístupností v minulosti dopomohl zachovat území relativně nedotčené lidskou činností, tím se zachovala i vysoká přírodovědná hodnota. Tuto hodnotu nám dokládá výskyt mnoha chráněných či ohrožených druhů rostlin a živočichů. Z těchto důvodů zde byla vymezena chráněná území jakožto přírodní park: Novohradské hory, Soběnovská vrchovina a Poluška. V rámci soustavy NATURA 2000 byla vymezena ptačí oblast Novohradské hory a několik evropsky významných lokalit volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin. Do maloplošných chráněných území spadají naše dvě nejstarší dochovaná přírodní území u nás i ve střední Evropě a to Žofínský a Hojnovodský prales. Další významná chráněná území jsou rašeliniště, přirozená říční koryta, ale i uměle vytvořené Terezino údolí. Hodnotný krajinný ráz dotváří samozřejmě i typický reliéf Novohradských hor s dominantní Vysokou, Kraví a Kuní horou a s hrástí Slepíčních hor s údolím vodních toků a plochami rybníků v součinnosti s architektonickými skvosty. Neměli bychom opomínat ani stavby lidové architektury, jejíž pozůstatky najdeme v mnoha vesnicích, technické stavby - mlýny, hamry, pozůstatky koněspřežky nebo vodohospodářské stavby, jež se značně podílely na společném vývoji ekonomiky a hospodářství v kraji. Tyto prvky jsou neoddělitelnou součástí regionu zvyšující tak jeho historickou hodnotu a zároveň vytvářející jeho „paměť“ (MIČKOVÁ, 2004).

Novohradské hory a jejich podhůří jsou významné také pro své zachovalé přírodní podmínky a téměř nedotčenou přírodu, čímž jsou v rámci České republiky jedinečné. Ty jsou důležité pro přírodovědný výzkum, ale i pro všeobecné podvědomí návštěvníků a místních obyvatel. Podhůří bylo využíváno pro zemědělství, avšak lidské zásahy do krajiny nebyly tak velké, aby narušily historickou rovnováhu mezi činností člověka a přírodním prostředím (CHÁBERA, 1972).

1.4. Vodstvo

Na území Novohradských hor protéká hlavní evropské rozvodí Severního a Černého moře. Říční síť je značně asymetrická, jelikož hlavní řeka v území, Malše, má většinu přítoků zprava. Protože je v nejvyšší části pohoří největší úhrn srážek a četná prameniště, nachází se zde nejhustší říční síť. Řeky a potoky jsou krátké, přímé a mají vcelku velký spád a tím i odtok (ZELENÝ, 2015).

Pramení zde řeky Lužnice, Malše, Černá a Stropnice a z potoků Pohořský, Svinenský, Veverí a Kamenný (BRAUM, 2011).

Velmi zajímavými nádržemi, typickými pro Novohradské hory, jsou klauzury. Byly zřizovány převážně na konci 18. století pro akumulaci vody s cílem zvyšování průtoků v době plavení dřeva po Černé a jejich přítocích, zejména na Pohořském potoce. Takovýchto nádrží bylo vybudováno celkem osm, z toho sedm jich je v povodí Černé a jedna se nachází v povodí Lužnice. Patří sem: Pohořský rybník, Uhlišťský rybník, Kapelunk, Huťský rybník, Tisový rybník, Zlatá Ktiš, Mlýnský rybník a Kancelářský rybník (KOBLASA, 1997).

2. Osídlení

2.1. Vývoj osídlení

2.1.1. Vitorazsko

Toto území přímo nezasahuje do Novohradských hor, avšak je velmi důležité v historickém vývoji. Nachází se v povodí horní Lužnice při česko-dolnorakouských hranicích, jehož název byl odvozen od města Weitra (Vitoraz) v dolním Rakousku.

Vitorazsko je zajímavé tím, že se jeho přidělení k Česku zakládá na legendě z dob romantismu o knížeti Vitorazovi, která vypráví, že za dob jeho vlády zasahovalo české území až po Dunaj, avšak po jeho smrti přišli na území němečtí kolonisté, kteří území zabrali a připojili ke středoněmecké říši. Pro české obyvatelstvo kníže Vitoraz a legenda o něm není jen pohádka, naopak tomu pevně věří, zvláště i proto, že lze knížete dohledat v několika dalších historických pramenech.

Historie osídlení území je velice bohatá, jelikož spadalo pod Dolní Rakousy, Českobudějovicko a dnes Horní Rakousko. Lidé zde žili pospolu v klidu a míru až do konce 19. Století. Velká změna nastala v první polovině 20. století, kdy se majitelé tohoto území měnili přibližně každých 20 let a obyvatelům se to přestávalo líbit.

Hranice Vitorazska na II. vojenském mapování prochází na severu podél vodního toku Dračice, západně k Tušti a na jih obcí Hranice a Nakolice, přes Tetřeví les až k současné státní hranici. Současná podoba státní hranice byla stanovena roku 1920, s tím, že po II. světové válce došlo k jejímu obnovení v tomto průběhu. Změna hranice je zřetelně viditelná při porovnání II. Vojenského mapování se současnými mapovými podklady (HOKR, 2013).

2.1.2. Novohradsko

V minulosti se na území Novohradských hor nacházel obtížně prostupný prales nazývaný silva nortica popř. silva bohemica. Z důvodu odlehlosti území nebyl zájem o jeho osídlování velký a první obyvatelstvo se soustřeďovalo do nižšího podhůří Novohradských hor, kam pronikalo podél vodních toků. Pravěké doklady o osídlení jsou velmi sporé. Slovanské obyvatelstvo přišlo do této oblasti asi v 6. století a usadilo se v oblasti Doudleb, což je dnes významná historická a národopisná oblast Čech, která si zachovala svůj tradiční folklor (KOBLASA, 1997).

První stálější osady vznikaly podél obchodních stezek v nižších polohách, které protínaly území ve směru z Rakouska do českého vnitrozemí. Soustavnější kolonizace zdejšího území souvisela s vládou Přemyslovců, kdy byly budovány tvrze a hrady pro posílení královské moci. Velkými kolonizátory byly i kláštery a zvláštní postavení měly tzv. svobodné statky. Kolonizace horské oblasti je datována až do 18. století a byla spojena se zvýšenou potřebou dřeva, které panovníkovi poskytovalo dobrý a zaručený zdroj příjmů. V Novohradských horách tak vzniklo mnoho nových dřevorubeckých, vorařských či sklářských osad. *Viz kapitola Sklářství.*

Hospodářský rozmach je spojen se jmény významných jihočeských šlechtických rodů, a to nejprve s Vítkovci a Rožmberky, později se Schwarzenbergy a především Buquoyi. Rožmberkové se proslavili spíše hospodářskými stavbami (rybníkářství,

lesnictví, zatímco Buquoyové se zajímali i o výstavbu církevních staveb, vybudovali plavební soustavy pro dopravu dřeva, splavnili řeky a potoky a vynalezli hyalit (červené a černé neprůhledné sklo) (KULÍŘ, 1979).

Hospodářské oživení hlavně západní části regionu ovlivnilo postavení a zprovoznění koněspřežní železnice z Českých Budějovic do Lince. Koncem 19. století byla celá oblast Novohradských hor již poměrně hustě osídlena, přičemž zde převažovalo německy mluvící obyvatelstvo (STOCKÝ, 1937).

Do 20. století vstoupilo Novohradsko jako typická venkovská oblast, kde kromě zemědělství mnoho jiných pracovních příležitostí nebylo. Pro region byla charakteristická velká migrace obyvatel do hospodářských center (Vídeň, Praha). Ve vznikem státní hranice mezi Rakouskem a ČSR v roce 1918 se omezila výrazná hospodářská a obchodní orientace oblasti na Vídeň a region začal hospodářsky upadat. V říjnu 1938 bylo pohraničí připojeno jako součást Sudet ke Třetí říši. Československá svrchovanost byla obnovena až po osvobození v květnu 1945. Následoval odsun německého obyvatelstva a pohraniční části byly dosídleny osadníky ze Slovenska, Maďarska a Rumunska. Vybudováním železné opony se noví přistěhovalci museli z tzv. zakázaného pásma podél státní hranice vystěhovat a proto mezi lety 1930 – 1950 zaznamenáváme v tomto regionu nejvyšší pokles počtu obyvatel a to ztrátu až 18 tisíc obyvatel. Celkem 22 zdejších sídel v roce 1950 populačně zaniklo, z mnohých dalších sídel se staly jen osady či samoty. Docházelo de facto k řízenému fyzickému zániknutí dalších sídel ležících především v blízkosti státní hranice s Rakouskem. *Viz demografický vývoj zájmových obcí v Kapitole 2.*

V 90. letech 20. století došlo k obratu demografického vývoje, kdy se do oblasti navracejí či přicházejí noví obyvatelé. Na stálo se zde usazují například důchodci, ekologicky orientovaní lidé, podnikatelé. Z regionu nadále odcházejí vzdělaní mladí lidé a obyvatelé, kteří již dlouho v tomto regionu nemohou najít práci (FRAJT, 2011).

V období 1950 – 2001 došlo v české části regionu ke zdvojnásobení počtu sídel s nulovým počtem trvalých obyvatel (v roce 2001 43 sídel). Sídla s 1 – 9 obyvateli (samoty) počtem narostla téměř 6x (v současnosti 34 sídel). Počet sídel s 10 – 49

trvalými obyvateli (venkovské osady) zůstal zachován (dnes 52 sídel), ale většinou jde o v minulosti větší sídla. Uvedené typy sídel v současnosti (r. 2001) zahrnují 72 % zdejších sídel (v roce 1930 to bylo jen 10,5 %). Nacházejí se především v území, kde dříve převažovali Němci.

V současné době se rozvoj regionu vyvíjí rychleji pro Novohradské podhůří, než pro horskou část. Dopravní obslužnost obou částí je značně nevyrovnaná, což přispívá k větší izolaci horské části, která na druhou stranu tímto poskytuje potenciál k rozvoji turistického ruchu se zaměřením na environmentální témata. Na dopravní nedostupnost regionu se váží vyšší hodnoty nezaměstnanosti, které jsou do jisté míry způsobeny skladbou obyvatelstva, které nemá k tomuto regionu dlouhodobé vazby (KUBEŠ, 2007).

2.2.Vznik a zánik obcí

V období 13. a 14. století byla kolonizace Novohradska rozšířena jen do Novohradského podhůří, a to kvůli nedostatečným technickým možnostem a hospodářským podmínkám. V tomto období se na jihu Čech začalo rozvíjet i pro tuto oblast typické rybníkářství. Bohužel období husitských válek tento slibný vývoj přerušilo a zároveň způsobilo zánik mnoha středověkých obcí (ŠIMÁK 1938).

17. století nepřineslo kvůli následkům třicetileté války ve vývoji sídelní sítě žádné nové aktivity. V důsledku dlouholetého válečného konfliktu výrazně ubylo obyvatelstva a zanikl i značný počet vesnic. Nejprve dochází k regeneraci hospodářství, k obnově vesnic, ale i ke kolonizaci dalších volných, avšak již méně úrodných území.

Podstatné změny přináší do oblasti Novohradska rod Buquoyů. V době osvícenských reforem Josefa II. je v Nových Hradech založeno odborné lesnické učiliště, v roce 1838 se nařizuje ochrana pralesových porostů – prales Žofinský a Hojnovodský, které se tak staly nejstaršími rezervacemi v Evropě. Velký význam byl přikládán i lovu. S chovem zvěře souvisely rozsáhlé krajinářské úpravy v bažantnicích a oborách v blízkosti Nových Hradů. Jsou to Horní a Dolní bažantnice a obora Kapinos s monumentální, téměř 8 kilometrů dlouhou osou kočárové cesty. Od

technicko-hospodářských zásahů postupně Buquoyové přecházeli k přírodně-krajinářským úpravám parků a následně celé krajiny (HAVLOVÁ, 2002).

2.2.1. Plavení dřeva

Horské lesy v Novohradských horách zůstaly dlouho nedotčeny pro svou funkci ochrany státní hranice. Na přelomu 18. a 19. století začal buquoyský nadlesní Adalbert Kastl zpracovávat lesnické mapy, které měly za účel systematizovat hospodaření v lesích se zakreslením těžebních pasek. To způsobilo, že se lesní hospodářství více orientovalo na rozsáhlejší těžby lesního porostu, upouštělo se od zastaralých toulavých sečí a zároveň tak docházelo k umělé obnově lesních dřevin (JIRÁČEK, 2012).

V polovině 18. století se začal František Leopold Buquoy zabývat myšlenkou plavení dřeva. Hlavním plavným tokem měla být řeka Malše s přítoky (Pohořský potok a říčka Černá), jež tvoří páteřní tok Novohradských hor. Jelikož se hraběti zdály zdejší bohaté hvozdy nevyužity, nechal si od opolského lesmistra Františka Karla Bernera, jež navrhoval využít systém klauzurních rybníků, vyhotovit návrh splavňování řek. Jednalo se v podstatě o metodu zadržování vody pro možnost plavení dřeva. O realizaci této avšak modifikované myšlenky se zasloužil Ing. Jan František Reimer, který podal roku 1761 upravený návrh, jenž se lišil v podstatě jen tím, že navrhl splavňovací úpravy jednotlivých toků. Jeho návrh byl realizován až roku 1783, již za vlády Jana Nepomuka Buquoye, kdy bylo zahájeno plavení dřeva a voroplavba.

Stěžejní pro funkčnost systému bylo vybudování sedmi klauzur (vodních rezervoárů) na Pohořském potoce a říčce Černé dále pak břehové úpravy (zpevnění) vodních toků a zřízení soustavy jezů a česel s propustmi (JELÍNEK, 2002).

Tato výstavba byla významná pro ekonomický růst území, zvláště v 19. století, kdy dosáhla svého vrcholu a dřevo bylo přepravováno nejen do Prahy, ale i do sousední rakouské monarchie, a to hlavně do oblastí s nedostatkem dřeva. Plavba vázaného dříví byla významná natolik, že byla podporována ze strany státu a zároveň zařazena i mezi zemské toky s pravidelnou dotací na hospodářské využití (PAŘEZ, 2004).

S plavbou dřeva úzce souvisí i vývoj některých obcí, např.: Zlatá Ktiš, Černé údolí, Javory, Terčí (Pohorská) Ves, Jiřice, Leopoldov, Uhliště, Malý Jindřichov, Starý a Nový Holand (WAGNER, 1985).

Postupným úpadkem procházelo plavení dřeva na konci 19. století, kdy se přeprava materiálu postupně nahrazovala hlavně železnicí. Poslední voroplavba se uskutečnila 20. července 1938. V srpnu téhož roku přišla destruktivní povodeň, jež poničila plavební zařízení natolik, že již nestačilo být před II. světovou válkou obnoveno. Po válce se již žádná další plavba neuskutečnila (FRAJT, 2011).

Do dnešní doby se zachovala pouze smutná vzpomínka na tehdejší zlatý věk dřeva plavby. Dnes můžeme najít jen zbytky dřevěných roštů v korytě nebo různě poničené klauzury (JELÍNEK, 2002).

2.2.2. Sklářství

Novohradská sklo-výroba je velice známá svojí kvalitou a jedinečností, za svou skoro pětisetletou historií si sklářství zažilo mnohé, avšak vždy bylo úzce spojeno s vývojem v sousedním Rakousku.

Skláře tato krajina přilákala pravděpodobně již ve 14. století, kdy si hledali výnosnější zdroj obživy než zemědělství, které v této oblasti tolik neprosperovalo. Díky dostatku potřebných surovin, dřeva na výrobu potaše a sklářských písků, se nově přichozí obyvatelé, pravděpodobně rakouského původu, dali do sklářské výroby. Sklářny byly nejčastěji zakládány podél obchodních stezek, které byly nezbytné pro obživu místního obyvatelstva. Rod Buquoyů v této tradici pokračoval a zažil ne jeden úspěch, např. černý hyalit, červený hyalit, opálové sklo, atp. (JIRÁČEK 2012).

Postupem času docházelo dřevo a tak obce byly nahrazovány novými nebo slučovány s jinými, prosperujícími. Tímto způsobem zažilo mnoho vsí úpadek a následný zánik. Roku 1945 byly obce osídleny převážně německými občany, kteří dle Benešových dekretů museli po válce opustit české území. Na jehož hranicích se následně usídlila pohraniční stráž a tak došlo k zániku pohraničních, tedy i sklářských obcí (FRAJT, 2011).

Nejstarší, avšak nepodloženou, se udává sklárna Klažary (Glasern), jež je datována již roku 1401, tehdy se prý jednalo o nejmýstavnější obec v okolí. Je pravděpodobné, že by se památky po této sklárně mohly nacházet na dnešním území Rakouska maskované pod jménem sklárny Pumphütte.

Nový impuls dostalo sklářství až v 16. století, jednalo se hlavně o oblibu benátského skla a stále větší oblibu skleněných oken. Jelikož to patřilo k přepychu tehdejší doby, aristokraté zvýšili po takovémto sklu poptávku. Díky tomu tak bylo výhodné pronajímání lesů skelmistrům v odlehlých lesních revírech (FRÖHLICH, 1996).

Další sklárny se nacházely v Pivonicích, Rapoticích, Dolním Příbrani, Bělé, Jedlicích, Starých Hutích, Nových Hutích, Údolí, Lužnici, Mlýnském Vrchu, Javorech, Stříbrných Hutích, Janových Hutích, Terčí Huti, Jiříkově údolí, Pavlíně, Bonaventuře, atd. (ROUBÍK, 1948).

Jediná huť, po které se až do dnešní doby zachovalo torzo pece pod jednoduchým dřevěným přístřeškem, stávala v lokalitě dnes nazývané Terčí Huť. Huť byla založena v roce 1764 a vyrábělo se v ní pouze obyčejné sklo. Huť však příliš neprosperovala a byla již v roce 1798 uzavřena (JIRÁČEK, 2012).

Černé Údolí je poslední sklárnou, která vznikla roku 1838 namísto zrušené Janovy Hutě. Typizované domky původně patřící sklářům dodnes lemují jednu stranu komunikace procházející vesnicí. Výroba v Černém Údolí byla ukončena až roku 1903 (FRÖHLICH, 1996).

2.3. Zájmové obce

Zde zmíněné obce byly vybrány dle významnosti a hlavně zajímavosti ve svém vývoji. Jedná se o Česko-rakouské pohraničí, které bylo ovlivněno vývojem skláren, světovými válkami, odsunem obyvatelstva a také železnou oponou. Tyto obce jsou pro lepší přehled seřazeny abecedně.

Důvody zániku vesnic jako Veveří, Jedlice, Mýtiny, Vyhlídky nebo vzdáleného Pohorí je nutno hledat především ve vysídlení německého obyvatelstva a v následném vytvoření tzv. železné opony.

Sled událostí po osvobození Československa lze z hlediska česko-německých vztahů rozdělit do tří etap: od května do srpna 1945, od srpna 1945 do konce roku 1946 a období následující.

V prvním období tzv. divokého odsunu se Fierlingerova vláda namísto vydání právních norem omezila na výzvy občanům. Rozkaz k přesunu na hranice byl jednotkám Ministerstva národní obrany (MNO; rudých gard) vydán 15. května 1945 s jednoznačným pokynem generála Z. Nováka: „Všechny Němce vykažte z území historických hranic.“ Těmto „rudým gardám“ udělala přítrž až přicházející československá armáda.

Po 28. červenci 1945 byl proveden soupis všech Němců a do konce roku tak byly připraveny soupisy německých obyvatel určených k odsunu. Německá rodina zůstávala ve svém domově tak dlouho, dokud se nenašel novoosídlenec, který projevil zájem o jejich domek, živnost či podnik. Po přidělení přicházela rodina na řadu pro zařazení do transportu – to byla životní situace tzv. „volných Němců“. Ve srovnání s Němci internovanými ve sběrných táborech však daleko snesitelnější, jelikož tyto lidé se na Novohradsku nesměli volně pohybovat, cestovat, zdržovat se na veřejných prostranstvích, navštěvovat kina, divadla a jiné veřejné podniky a též nesměli až na výjimky používat veřejné dopravní prostředky, byla jim cenzurována korespondence, museli odevzdat radiopřijímače apod.¹⁾

Po revizi národních správců na podzim roku 1945 byl získán přehled o volných místech a začala řízená etapa osídlování pohraničí. Např. do okolí Stropnice bylo osídleno 56 rodin, do osady Eckersee (Vyhlídky) dalších 19 slovenských rodin. Významným faktorem byla reemigrace krajanů ze zahraničí, zejména z východních

¹⁾ Dne 24. března 1946 započalo v 15 transportech vysídlení 897 německých obyvatel ze Stropnice do sběrného tábora v Kaplici. Mezi 27. březnem a 14. srpnem roku 1946 bylo odvezeno postupně čtyřmi transporty 171 obyvatel ze Šejb – osady, kterou německé obyvatelstvo obývalo po 700 let. Dne 24. dubna 1947 byly odsunuty poslední tři rodiny do vnitrozemí. A tak zde tehdy z původního obyvatelstva celkem deset rodin, z toho pět českých starousedlých, tři smíšené a dvě německé (místní antifašisté). Na přelomu čtyřicátých a padesátých let pak došlo k transferu a rozptýlení zbytku německých obyvatel do vnitrozemí. Při sčítání lidu v roce 1991 se k německé národnosti s trvalým pobytem v katastru obce Horní Stropnice hlásilo třináct občanů, v Nových Hradech to bylo 27 spoluobčanů.

oblastí Evropy. V oblasti Novohradska to byli slovenští reemigranti z Rumunska (HOKR, 2013).

2.3.1. České pohraničí

Benešov nad Černou (Deutsch Beneschau)

K. ú.: Benešov nad Černou

ORP: Kaplice

Okres: Český Krumlov

1. zmínka: 1332. existuje

Nadmořská výška: 661 m n. m.

Poloha: 9,5 km V od Kaplice (ŘEZNÍČKOVÁ, 2007)

V r. 1869 pod názvem Benešov, obec v okr. Kaplice, v r. 1880 - 1930 pod názvem Německý Benešov, obec v okr. Kaplice, v r. 1950 obec Kaplice, od r. 1961 obec v okr. Český Krumlov (ČSÚ, 2006).

Okolí Benešova nebylo ani před odsunem německého obyvatelstva příliš osídleno a po druhé světové válce byla řada bývalých vesnic a osad téměř vylidněna. Zachovala se jednotlivá stavení, která teprve postupem času získala nové majitele. Stali se jimi hlavně obyvatelé z měst, kteří je přestavěli na rekreační objekty. Také zde vznikla celá řada nových chatových lokalit, zejména kolem několika menších rybníků (Velký Klenský a Kancléřský) a místních vodotečí. Dnešní obec Benešov nad Černou spravuje dvanáct přidružených osad: Dluhoště, Kuří, Černé Údolí, Hartunkov, Ličov, Děkanské Skaliny, Velké Skaliny, Pusté Skaliny, Klení, Valtěřov, Velký Jindřichov a Daleké Popelice, z nichž některé jsou spíše samotami (JIRÁČEK, 2012).

Pro Benešov nad Černou je typické založení sídla kolem centrálního prostoru s kostelem. Ačkoliv prošla obec četnými požáry a středověký ráz zanikl, bylo centrum stanoveno jako chráněná památková zóna (MIKULOVÁ, 2001).

Cetviny (Zettwing)

K. ú.: Cetviny

ORP: Kaplice

Okres: Český Krumlov

1. zmínka: 1325, existuje

Nadmořská výška: 675 m n. m.

Poloha: 13,5 km JJV od Kaplice (ŘEZNÍČKOVÁ, 2007)

V r. 1869 - 1910 pod názvem Cetvina, obec v okr. Kaplice, v r. 1921 - 1930 obec v okr. Kaplice, v dalších letech se jako osada neuvádí (součást obce Dolní Dvořiště v okr. Český Krumlov) (ČSÚ, 2006).

Cetviny se nacházejí jižně od obce Malonty při jihozápadním okraji Novohradských hor. Bývalá, dříve prosperující obec s centrálním prostorem a kostelem, ale dnes již zaniklá, se nacházela při státní hranici a dnes též při okraji přírodního parku (MIKULOVÁ, 2001). S Novohradskými horami je spjata řekou Malší, která zde, asi 10 km před Cetvinami, přitéká z Rakouska (pramení pod tamní nejvyšší horou Viehbergem). Její poměrně dlouhý úsek, od jihozápadního úpatí Jelení hory až téměř k Dolnímu Dvořišti, tvoří přirozenou hranici naší země s Rakouskem.

Cetviny byly založeny německými kolonisty obdobně jako severněji položené Malonty. Od 14. století patřily Rožmberkům. V té době byly dokonce povýšeny na městečko. Cetviny měly před druhou světovou válkou asi 121 domů a byly až do roku 1945 místně významnou příhraniční obcí s farním kostelem, hraničním přechodem a více než pěti sty obyvateli, převážně německé národnosti. Jako městečko měly dokonce i městský znak odvozený z červené rožmberské růže.

Po druhé světové válce bylo obyvatelstvo z větší části vystěhováno, obec postupně zanikla a domy byly srovnány se zemí. Kromě kostela a dále uvedených drobných staveb v okolí zde zůstala pouze celnice, kašna a dva opravené domy, v nichž sídlila Pohraniční stráž. Věž kostela sloužila jako vojenská pozorovatelná. Počátkem 90. let byl kostel v havarijním stavu. V roce 1995 se pomocí českých a rakouských sdružení, institucí a Česko-německého fondu budoucnosti podařilo kostel zrekonstruovat, takže mohl být v roce 2003 opětovně vysvěcen. Ve spodních vrstvách omítky se dokonce podařilo odkrýt původní fresky, z nichž nejstarší pocházejí z počátku 15. století.

V roce 2002 byla státním podnikem Lesy České republiky opravena Farní kaple spolu s níže položenou Jeskynní kaplí se studánkou. Obnovena byla i jedna výklenková kaplička u cesty podél Malše a posléze, v roce 2007, i zbývající části křížové cesty (JIRÁČEK, 2012).

Dolní Příbraní (Zirnetschlag, Unter-Sinnetschlag))

K. ú.: Dolní Příbraní

ORP: Kaplice

Okres: Český Krumlov

1. zmínka: 1541, neexistuje (obec vznikla pravděpodobně již před rokem 1361)

Nadmořská výška: -

Poloha: 12,5 km JV od Kaplice (ŘEZNIČKOVÁ, 2007)

V r. 1869 - 1910 pod názvem Dolní Sinetschlag, obec v okr. Kaplice, v r. 1921 - 1930 obec v okr. Kaplice, v dalších letech jako osada zanikla (součást obce Pohorská Ves v okr. Český Krumlov) (ČSÚ, 2006).

Tato ves patří k nejstarším na Novohradsku, nacházela se zde malá sklárna. Od roku 1879 až do svého zániku bylo sídlem místních osad Horní Příbraní, Janova Ves, Leopoldov a vzdálenější samoty. Roku 1926 v souvislosti s úpravou státních hranic spadalo do katastru i část území rakouského Hackenbrunn. Po roce 1918 zde stálo 35 domů s 207 Němci. Po roce 1945 byly vesnice zlikvidovány a zůstalo po nich pouze několik zrekonstruovaných stavení, která sloužila individuální rekreaci. V současnosti tato obec již neexistuje (KOBILASA, 2001).

Jedlice (Göllitz)

K. ú.: Veverí u Nových Hradů

ORP: Nové Hradý

Okres: České Budějovice

1. zmínka: 1360, neexistuje

Nadmořská výška: 640 m n. m.

Poloha: 5 km J od Nových Hradů (ŘEZNIČKOVÁ, 2007)

V r. 1869 - 1930 osada obce Veverí v okr. Kaplice, v dalších letech jako osada zanikla (součást obce Nové Hrady v okr. České Budějovice) (ČSÚ, 2006).

Jedlice je jednou ze tří zaniklých osad – Jedlice, Veverí a Mýtiny. Nejstarší zmínka o Jedlici je z roku 1360 a píše se v ní o existenci dvora. Zachovalý urbář z konce 16. století uvádí, že zde žilo 20 usedlíků. Po roce 1620 připadla Jedlice Buquoyům, kteří odtud vybudovali v roce 1639 vodovod do Nových Hradů. Po úpravách po druhé světové válce přivádí novohradským občanům vodovod kvalitní vodu z Jedlice dodnes (HOKR, 2013).

Také zde bývala obytná stavení včetně hostince na obou stranách státní hranice. Dříve zde existoval i pivovar a dvě sklárny. Dnes je možno na území bývalé osady najít poslední bezlesnatou enklávu a jako pozůstatek bývalých zahrad jen několik starých ovocných stromů (MIKULOVÁ, 2000).

Dodnes se zde zachovala kamenná studně z roku 1891 s pramenem vody, německy zvaným Klaffernbrunn, a dnes již zase opravená výklenková kaplička (JIRÁČEK, 2012).

Leopoldov (Leopoldsdorf)

K. ú.: Dolní Příbraní

ORP: Kaplice

Okres: Český Krumlov

1. zmínka: 1750, existuje

Nadmořská výška: 790 m n. m.

Poloha: 14 km JV od Kaplice (Řezníčková, 2007)

V r. 1869 - 1910 osada obce Dolní Sinetschlag v okr. Kaplice, v r. 1921 - 1930 osada obce Dolní Příbraní v okr. Kaplice, v dalších letech se jako osada neuvádí (součást obce Pohorská Ves v okr. Český Krumlov). (ČSÚ, 2006)

Leopoldov (Leopoldsdorf) byl pojmenován podle Leopolda Buquoye, za kterého se započalo s kolonizací této části Novohradských hor. Sídlo bylo založeno kolem páteřní komunikace bez centrálního prostoru (MIKULOVÁ, 2001). Osada měla

již koncem 19. století dvacet jedna domů, které se nezachovaly. Nedaleko, na místě bývalé hájovny, je dnes pension Baronův most, pojmenovaný podle názvu bývalého vaziště vorů na Pohořském potoce (JIRÁČEK, 2012).

Po roce 1918 měl Leopoldov 201 obyvatel žijících ve 21 staveních. V současnosti je obec neosídlená, využívána pouze k rekreaci (KOBLASA, 2001).

Mýtiny (Kropfetschlag)

K. ú.: Mýtiny

ORP: Nové Hrady

Okres: České Budějovice

1. zmínka: 1360, neexistuje

Nadmořská výška: 553 m n. m.

Poloha: 3 km J od Nových Hradů (ŘEZNÍČKOVÁ, 2007)

V r. 1869 - 1910 pod názvem Kropfschlag, obec v okr. Kaplice, v r. 1921 - 1930 pod názvem Kropšlák, obec v okr. Kaplice, v r. 1950 osada obce Veverí v okr. Trhové Sviny, v r. 1961 - 1980 část obce Nové Hrady v okr. České Budějovice, od 1. 7. 1980 se jako část obce neuvádí (ČSÚ, 2006).

Mýtiny (Kropfschlag) nedaleko od Veverí měly před válkou 46 domů (JIRÁČEK, 2012). V obci Mýtiny se ze staveb sice dochovali jen zbytky kostela, ale osídlení zde dokladují dosud patrná políčka, křížek s doprovodnými lipami, či zbytek cest, které jsou však v dosti žalostném stavu. (MIKULOVÁ, 2000)

Pivonice (Piberschagel)

K. ú.: Pivonice u Pohorské Vsi

ORP: Kaplice

Okres: Český Krumlov

1. zmínka: 1541, neexistuje

Nadmořská výška: -

Poloha: 13,5 km JV od Kaplice (ŘEZNÍČKOVÁ, 2007)

V r. 1869 - 1910 pod názvem Piberschlagl, osada obce Lužnice v okr. Kaplice, v r. 1921 - 1950 pod názvem Pivonice, osada obce Lužnice v okr. Kaplice, v dalších letech jako osada zanikla (součást obce Pohorská Ves v okr. Český Krumlov) (ČSÚ, 2006).

Jedno z nejstarších sídel ležící jižně od Nových Hradů v blízkosti Pohorské Vsi. Jakožto jediný usedlík je v roce 1564 uváděn huťmistr místní sklárny. Malá starší osada se skelnou hutí, kterou později Buquoyové přebudovali na Terčí dvůr. Po roce 1918 zde bylo 10 domů se 72 obyvateli (KOBLASA, 2001).

V současnosti se jedná o zaniklou osadu, s retenční nádrží a dvěma sdruženými rekreačními objekty. Pro stanovení zastavěného území nejsou dostatečné urbanistické znaky (MIKULOVÁ, 2001).

Pohorská ves (Theresiendorf)

K. ú.: Pivonice u Pohorské Vsi

ORP: Kaplice

Okres: Český Krumlov

1. zmínka: 1541, existuje

Nadmořská výška: 760 m n. m.

Poloha: 13 km JV od Kaplice (ŘEZNÍČKOVÁ, 2007)

V r. 1869 se jako osada neuvádí, v r. 1880 - 1890 pod názvem Terčí Ves, osada obce Lužnice v okr. Kaplice, v r. 1900 - 1950 se jako osada neuvádí, v r. 1961 - 1980 obec v okr. Český Krumlov, 1. 1. 1981 - 30. 6. 1990 část obce Benešov nad Černou v okr. Český Krumlov, od 1. 7. 1990 obec v okr. Český Krumlov (ČSÚ, 2006).

Pohorská Ves (Theresiendorf) byla před rokem 1989 poslední trvale obydlenou obcí před státní hranicí. Do roku 1945 byla nazývána Terčí Ves a byla založena přibližně v roce 1769 hrabětem Janem Nepomukem Buqoyem o něco později než sousední, výše položené Pohoří na Šumavě, a byla tehdy pojmenovaná po Terezii, manželce hraběte. Důvodem pro založení později významných obcí v této části Novohradských hor byly sklárny. Plavení dřeva, které začalo koncem 18. století

na Pohořském potoce, vyžadovalo nové osadníky, a obec se rozvíjela. Na rozdíl od většiny místních obcí, v jejichž znaku se vyskytuje pětilistá růže, odvozená z erbů Vítkovců a Rožmberků, se ve znaku Pohorské Vsi nachází skleněný pohár, připomínající éru novohradského sklářství. O právo užívat znak požádalo Pohoří na Šumavě již na počátku 19. století, brzy po svém založení (JIRÁČEK, 2012).

Počátkem 20. století se zde nacházelo 22 stavení se 185 převážně německými obyvateli. Po válce a nuceném odsunu byla tato oblast osidlována převážně rumunskými Slováky. Důležitá křižovatka turistických tras, do současnosti se dochovalo jen pár původních domů, bytovky, chaty a rekonstruovaný kostel Sv. Linharta (KOBLASA, 2001).

Pohoří na Šumavě (Buchers)

K. ú.: Pohoří na Šumavě

ORP: Kaplice

Okres: Český Krumlov

1. zmínka: 1524, existuje

Nadmořská výška: 919 m n. m.

Poloha: 20 km JV od Kaplice (ŘEZNÍČKOVÁ, 2007)

V r. 1869 - 1910 pod názvem Puchěř, obec v okr. Kaplice, v r. 1921 - 1950 obec v okr. Kaplice, v r. 1961 - 1980 část obce Pohorská Ves v okr. Český Krumlov, 1. 1. 1981 - 30. 6. 1990 část obce Benešov nad Černou v okr. Český Krumlov, od 1. 7. 1990 část obce Pohorská Ves v okr. Český Krumlov (ČSÚ, 2006).

Pohoří na Šumavě (Buchers, též Puchers) s dřívějším počestlým názvem Puchěř bylo nejvýše položenou obcí v Novohradských horách. Podnětem k založení osady při samotné hranici s Rakouskem byly obrovské, do té doby nevyužité zásoby dřeva při jižním okraji novohradského panství. Dosud téměř neobydlený kraj pod nejvyšší horou Kamencem bylo nutné trvale osídlit, aby se i zde mohlo rozvinout sklářství a byla zabezpečena těžba dřeva pro jejich trvalý provoz (JIRÁČEK, 2012).

Po vybudování skelné hutě Šance se v roce 1758 založila tato obec. Vyvíjela se velmi dynamicky, už o 40 let později se zde nacházelo 68 obydlí se 116 usedlíky. Roku 1923 bylo schválené oficiální pojmenování Pohoří na Šumavě, ač polohově se nachází na Novohradsku. 1926 byla k tomuto katastru dokonce připojena část území obce Karlstift. Zvrat nastal po válce, kdy došlo k nucenému vysídlování německé části obyvatelstva a roku 1955 zde zbylo pouze 23 domů se 72 obyvateli. Většina zbylých domů byla zbourána roku 1978 (KOBLASA, 2001).

Tam, kde dříve na mírném pahorku stávalo městečko, zůstal po roce 1989 zdevastovaný kostel, fara a jedno poničené stavení. Po rozšíření hraničního pásma byla obec nakonec určena k celkové demolici. Díky snaze bývalých osadníků vystěhované obce však bylo zrekonstruováno nebo vystavěno již několik stavení a ke kostelu byla nedávno přistavěna nová kaple, která navazuje na původní zřícenou stavbu (JIRÁČEK, 2012).

Roku 1994 proběhlo první stavební řízení pro Pohoří, tím se stavitelé stali prvními obyvateli v nové době (MIKULOVÁ, 2001).

Staré Hutě (Althütten)

K. ú.: Staré Hutě u Horní Stropnice

ORP: Nové Hrady

Okres: České Budějovice

1. zmínka: 1553, existuje

Nadmořská výška: 794 m n. m.

Poloha: 9 km JJZ od Nových Hradů (ŘEZNÍČKOVÁ, 2007)

V r. 1869 - 1930 obec v okr. Kaplice, v r. 1950 osada obce Hojná Voda v okr. Trhové Sviny, od r. 1961 část obce Horní Stropnice v okr. České Budějovice (ČSÚ, 2006).

Další dříve významná osada Staré Hutě údajně vznikla v souvislosti se sklářskou výrobou již za Rožmberků. Později se zde vyrábělo luxusní benátské sklo. Ve Starých Hutích žilo před rokem 1938 kolem dvou set padesáti Němců, kteří byli vesměs

vystěhování. Novogotická osmiboká kaple sv. Jana Nepomuckého z 2. poloviny 19. století byla nedávno opravena (JIRÁČEK, 2012).

V současnosti se Staré Hutě považují za zaniklou obec, avšak do dnes jsou zřetelné lady po původním osídlení. Z původních chalup se staly rekreační objekty (MIKULOVÁ, 2000).

Šejby (Scheiben)

K. ú.: Šejby

ORP: Nové Hrady

Okres: České Budějovice

1. zmínka: 1360, existuje

Nadmořská výška: 613 m n. m.

Poloha: 7 km J od Nových (ŘEZNÍČKOVÁ, 2007)

V r. 1869 - 1880 osada obce Dlouhá Stropnice v okr. Kaplice, v r. 1890 - 1930 obec v okr. Kaplice, v r. 1950 obec v okr. Trhové Sviny, od r. 1961 část obce Horní Stropnice v okr. České Budějovice (ČSÚ, 2006).

Dvůr Šejba vznikl vymýcením lesa do okrouhlých pasek (Scheibenschläge) německými osadníky. Majitelem je roku 1360 Ojří, zakladatelem první tvrze 1437 Ondřej ze Šejby. Poslední majitel Jošt z Rožmberka nechal tvrz zpustnout (HOKR, 2013).

Po vysídlení Němců zde žilo pouze několik málo obyvatel. Dodnes je osada jen zčásti trvale osídlená, většina nově opravených stavení slouží k rekreaci (JIRÁČEK, 2012).

V okolí obce je patrná velká intenzita zalesňování, která na rozdíl od Jedlic nevedla k zániku osídlení (MIKULOVÁ, 2000).

Tichá (Oppolz)

K. ú.: Tichá

ORP: Kaplice

Okres: Český Krumlov

1. zmínka: 1360, existuje

Nadmořská výška: 640 m n. m.

Poloha: 10,5 km JJV od Kaplice (ŘEZNÍČKOVÁ, 2007)

V r. 1869 - 1930 obec v okr. Kaplice, v r. 1950 osada obce Rychnov nad Malší v okr. Kaplice, v r. 1961 - 1980 část obce Rychnov nad Malší v okr. Český Krumlov, od 1. 1. 1981 část obce Dolní Dvořiště v okr. Český Krumlov (ČSÚ, 2006).

Veveří (Piberschlag)

K. ú.: Veveří u Nových Hradů

ORP: Nové Hrady

Okres: České Budějovice

1. zmínka: 1281, existuje

Nadmořská výška: 545 m n. m.

Poloha: 2,5 km J od Nových Hradů (ŘEZNÍČKOVÁ, 2007)

V r. 1869 - 1930 obec v okr. Kaplice, v r. 1950 obec v okr. Trhové Sviny, v r. 1961 - 1980 část obce Nové Hrady v okr. České Budějovice, 1. 7. 1980 - 31. 7. 2000 se jako část obce neuvádí, od 1. 8. 2000 část obce Nové Hrady v okr. České Budějovice (ČSÚ, 2006).

Jihovýchodně od Nových Hradů stávala osada Veveří (Piberschlag). Před druhou světovou válkou zde žilo více než 350 obyvatel, převážně Němců, v 52 domech. Do dnešní doby se zachovala pouze budova bývalé školy, která kdysi sloužila pionýrskému táboru (JIRÁČEK, 2012).

Veveří mělo být zalesněno jako sousední Jedlice, avšak se to nepovedlo do takové míry. Dnes se na tomto území nachází autokemp, který je přístupný po cestě z Nových Hradů, nikoli přilehlé obce Mýtiny (MIKULOVÁ, 2001).

3. Mapové podklady

Výrazné zobrazení Novohradských hor nalezneme i na mapě Čech Gerharda Mercatora z roku 1585, kde jsou hory odděleny a protáhnuty severněji k Třeboni

než jak je tomu na Klaudyánově mapě, která hraniční pásma Čech zobrazuje jako jednotný pás vrcholků a stromů.

V 17. století se mapy Novohradska již tolik nesoustředily na charakteristický reliéf, nýbrž na dopravní a rybniční síť. Zájmové území je mnohem lépe znázorněno na Müllerově mapě z roku 1720, kde jsou zakresleny pohraniční hory a zároveň je zde zajímavá značka, skleněná číška na nožce, upozorňující na sklářskou výrobní oblast. (Kuchař, 1958) Od 2. poloviny 18. století až do současnosti lze mapový obraz Novohradska sledovat na souvislé řadě podrobných vojenských mapování. V 19. století se na mapách stabilního katastru zachycují krajinné prvky v dosud neobvykle podrobném a přesném rozlišení. Například na císařském otisku Nových Hradů je jasně čitelný půdorys hradu, zámku i města včetně domů a uliční sítě, obklopený pásem zahrad, lesů, luk, polí, cest, rybníků, potoků a usedlostí roztroušených po celém území katastru. V roce 1842 vznikla topografická mapa rozmístění a struktury průmyslu v Čechách Ernsta Schwarzera, zobrazující sklárny, závody na zpracování dřeva, hamry, textilní provozy na zpracování lnu a bavlny, hrnčířství a těžbu tuhy. Krajské mapy pokračují v 19. století v díle Franze Jacoba Heinricha Kreibicha a Johanna Lotha, kteří zachytili na mapách Budějovický kraj. Lothova mapa přinesla novinku a to dvojjazyčné názvosloví. Od roku 1842 do I. světové války se o mapování Novohradska postarala Česká lesnická jednota, jež byla založena na podporu lesního hospodaření, školství a osvěty (SEMOTÁNOVÁ, 2001).

Po vzniku Československé republiky se Novohradsko na krátko začlenilo do župy Böhmerwaldgau, jež byla vyhlášena v listopadu roku 1918 jako součást nového rakouského státu Deutch Österreich. Pečlivě prokreslena je krajina Novohradska na tištěných vojenských mapách v měřítku 1 : 25 000, jež byly vydávané do počátku II. světové války se smíšeným názvoslovím. Od října 1938 do května 1945 bylo Novohradsko součástí Velkoněmecké říše v rámci župy Oberdonau. Několik desetiletí po polovině 20. století opět nejlépe zobrazovaly Novohradské hory československé vojenské topografické mapy nebo mapy pro služební potřebu, široké veřejnosti však prakticky nedostupné.

Postupně se tento příhraniční region stal nepřístupným pohraničním pásmem. Německé obyvatelstvo bylo odsunuto, sídla zpusťla a kraj se vylidnil. Teprve až v 90. letech 20. století se do oblasti začínali vracet turisté, díky kterým postupně vznikaly turistické mapy regionu (MIKŠÍČEK, 2003).

V současnosti není problém studovat Novohradsko na Základních mapách České republiky, současné katastrální mapy a různé digitalizované kartografické produkty poskytují přesné, podrobné údaje o krajinných prvcích Novohradských hor i Novohradského podhůří.

3.1. Vybrané mapové podklady

Uvedená mapová díla, jež jsou dále diskutována, nebyla vybrána náhodně. Jsou zde uvedena pouze ta, která byla použita pro následné zpracování vývoje osídlení na dostupných mapových podkladech.

Mapové podklady byly zvoleny na základě dostupnosti pomocí webových mapových služeb (WMS) pro zájmové obce. Jedná se o II. vojenské mapování, III. vojenské mapování, SM5, ZM10, současnou ortofotomapsu a ortofotomapsu z padesátých let. Záměrně nebyly použity mapy stabilního katastru (SK), pozemkového katastru (PK) nebo katastru nemovitostí (KN). Mapy stabilního katastru z důvodu, že nejsou dostupné online jako služba WMS, do tohoto podkladu je možné pouze nahlížet ve webovém prohlížeči Archivních map. Co se týče map KN a PK, nejsou použity, jelikož pomocí WMS je možné nahlédnout buď jen do map KN nebo PK, nikoli však oba tyto podklady najednou.

Dále zmíněné mapové podklady jsou již diskutované v mé bakalářské práci Analýza vývoje cestní sítě na vybraném katastrálním území – Kájov. Výjimku tvoří ortofotomapsy, kterým je zde tak věnována větší pozornost.

3.1.1. Vojenské mapování

Toto mapování bylo taktéž přezdíváno jako topografické. V závislosti na měřítku se dělily na mapy speciální a generální. Obsahem těchto map byl zakres komunikací, vodstva a různých terénních překážek, jež byly důležité pro pohyb vojsk.

Další součástí obsahu bylo vyobrazení zastavěných území, lesních porostů, místa brodů, terénních útvarů, později i výškopisných údajů (MARŠÍKOVÁ A MARŠÍK, 2006).

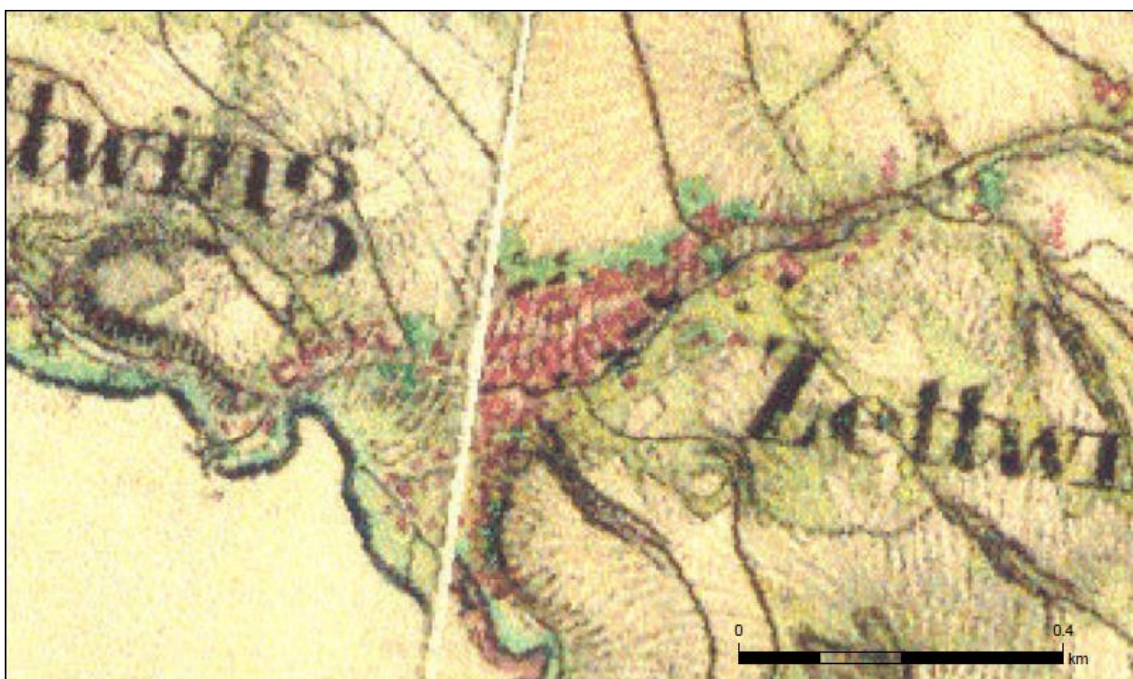
První vojenské mapování

Toto mapování nebylo použito v této práci, a proto není blíže charakterizováno.

Druhé vojenské mapování

II. vojenské mapování tzv. Františkovo bylo vyhotoveno v letech 1810 – 1866, avšak zůstalo nedokončeno pro svoji nedokonalost. Všeobecné měřítko bylo 1 : 28 800, stejně jako pro I. vojenské mapování, ale i 1 : 14 400 ve velkých městech a vojenských táborech.

Důležitou součástí pro mapování byla nově vzniklá trigonometrická síť, jež byla součástí i stabilního katastru.

Mapa č. 2

Třetí vojenské mapování

Toto mapové dílo se datuje už do roku 1870, a díky jeho kvalitním základům bylo na některých částech našeho území používáno až do roku 1952. Vyhotoveny byly v měřítku 1 : 25 000. Stejně jako u II. vojenského mapování i tyto mapové podklady, jejich topografické sekce, byly kolorované, což je zřetelné na *Mapě č. 3*. Přetiskem

těchto map vznikly mapy speciální (1 : 75 000) a generální (1 : 200 000), které již byly tištěny černobíle (ČADOVÁ, 2013).

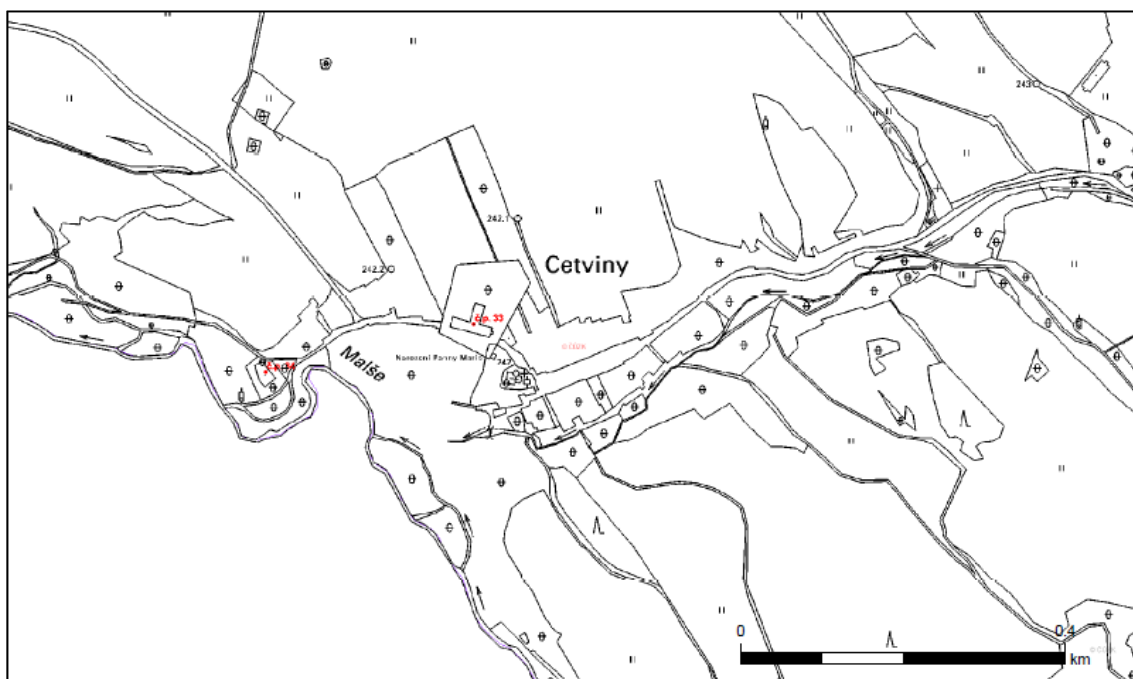
Mapa č. 3

3.1.2. SMO - 5 a SM 5

„Státní mapa 1 : 5 000 - odvozená (dále jen "SMO - 5") patří mezi státní mapové dílo závazné na celém území ČR se základním všeobecně využitelným obsahem, vytvářené a vydávané orgánem státní správy ve veřejném zájmu.“ (ZÁKON Č. 200/1994 SB.; NAŘÍZENÍ VLÁDY 116/1995 SB.).

Mapu SMO - 5 řadíme k mapám velkých měřítek. Do této skupiny dále řadíme státní mapy 1 : 5 000, hospodářské a odvozené, technicko - hospodářské mapy a technické mapy měst. Po roce 1945 bylo rozhodnuto o vyhotovení „Státní mapy 1 : 5 000 – hospodářské“ SMH – 5 jako mapy původní s polohopisným a výškopisným obsahem na celém státním území.

Tyto mapy se začaly vyhotovovat od roku 1952 v systémech JTSK a ČSJNS/J. Jelikož její výroba postupovala velice pomalu, byla vytvořena jako provizorium SMO – 5. Díky své nepřesnosti se jedná pouze o mapu orientační, avšak se jedná de facto o první mapové dílo velkého měřítka v souvislém zobrazení.

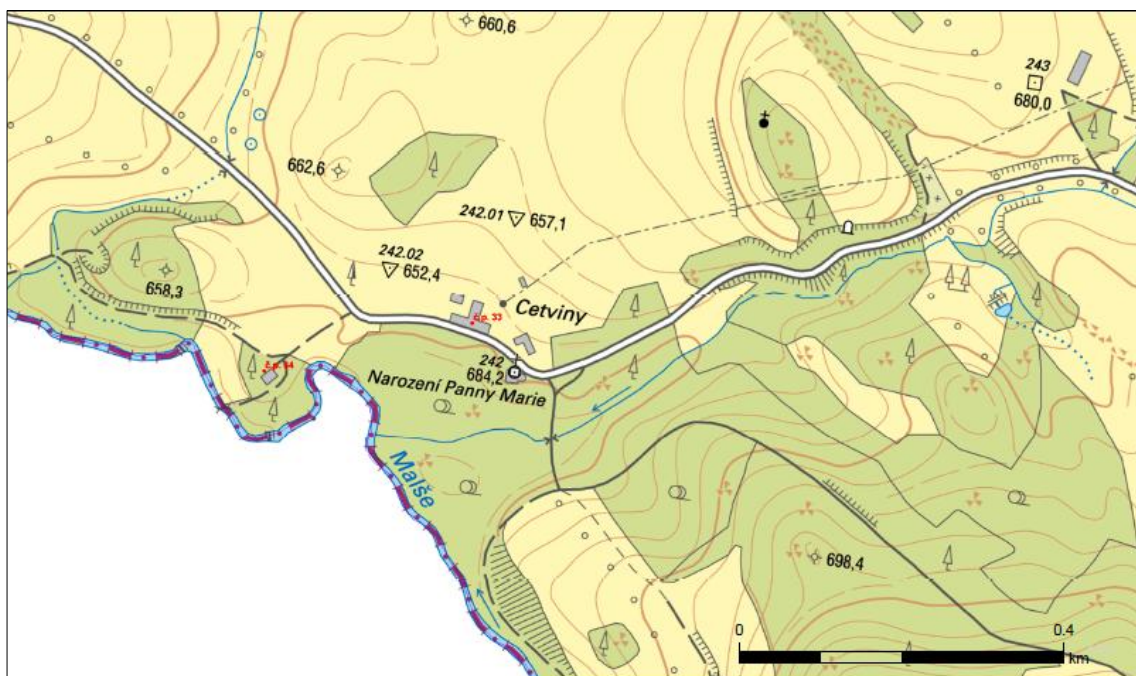

Mapa č. 4

3.1.3. ZM 10

Jedná se o nejpodrobnější souvislou mapu našeho území středních měřítek. Základní mapa České republiky 1 : 10 000 byla od roku 1971 postupně zpracovávána na podkladě topografické mapy s měřítkem 1 : 10 000.

ZM 10 znázorňuje polohopis, výškopis a popis. Obsahem mapových listů je i rovinná pravoúhlá souřadnicová síť a zeměpisná síť. Generalizace mapového obrazu je na takové úrovni, že poskytuje podrobnou představu o zobrazovaném území, jelikož nedochází ke spojování jednotlivých stavebních bloků a zjednodušování tvarů, což je viditelné na *Mapě č. 5*.

Mapa č. 5

Od roku 2001 se ZM 10 vyhotovuje digitální technologií ze Základní báze geografických dat České republiky (ZABAGED[®]) a databáze geografických jmen České republiky Geonames, s rozšířeným mapovým obsahem a rozšířeným barevným rozlišením vybraných ploch. ZM 10 tvoří základní podklad pro odvození map menších měřítek. V roce 2006 byla tato nová podoba ZM 10 dokončena pro celé území České republiky a je dále aktualizována. Tvorbu a aktualizaci ZM 10 zajišťuje Zeměměřický úřad (GEOPORTÁL ČÚZK, 2012).

3.1.4. Letecká fotogrammetrie

Letecká fotogrammetrie představuje efektivní a rychlou distanční metodu pro sběr polohopisných a místopisných dat. Základ fotogrammetrické metody tvoří kvalitní měřické snímky pořízené kalibrovanou měřickou kamerou z pohyblivého nosiče, v tomto případě z letadla. Kvalita výstupů je závislá zejména na kalibraci měřických kamer, dalších přístrojů apod. Při zpracování je snaha eliminovat chyby náhodné a systematické. Chyby systematické lze potlačit správným postupem zpracování, zatímco chyby náhodné nikoliv.

Historie leteckého snímkování v ČR

Ve druhé polovině minulého století letecké snímkování spadalo pod správu Zákona č. 102/1971 Sb., o ochraně státního tajemství, jež zakazoval snímkování z balónů či letadel. Všechny snímkovací práce byly závislé na udělení výjimky Federálního ministerstva národní obrany (FMNO) a Federálního ministerstva vnitra (FMV) dále byly materiály děleny na přísně tajné (prostorové rozlišení pixelu do 20m) a tajné (prostorové rozlišení pixelu do 100 m). Z těchto důvodů bylo velmi obtížné interpretovat tato data pro civilní sektor. Jediným dodavatelem leteckých snímků před rokem 1989 byl dřívější Vojenský topografický ústav, dnes Vojenský geodetický a hydrometeorologický úřad (VGHMÚř), jenž spravuje a hlavně archivuje snímky pořízené speciální letkou FMNO.

Po roce 1989 došlo k celkovému uvolnění, které se projevilo též v leteckém snímkování. Do leteckého snímkování byly zapojeny již i soukromé firmy, jež splňovaly podmínky a požadavky pro okamžité provádění prací pro zákazníka. Tímto vznikl trh s leteckými a družicovými snímky. Soukromé firmy si postupem času vytvořily rozsáhlé soukromé archivy. Nejrozsáhlejší archiv ovšem vlastní VGHMÚř Dobruška, kde jsou snímky již předválečné (od roku 1927, zejména pohraničí). Po II. světové válce bylo naše území snímkováno již celé ve víceméně pravidelných intervalech, jež mají zejména dokumentární hodnotu (PAVELKA, 1998).

Mapa č. 6

Teorie obrazu

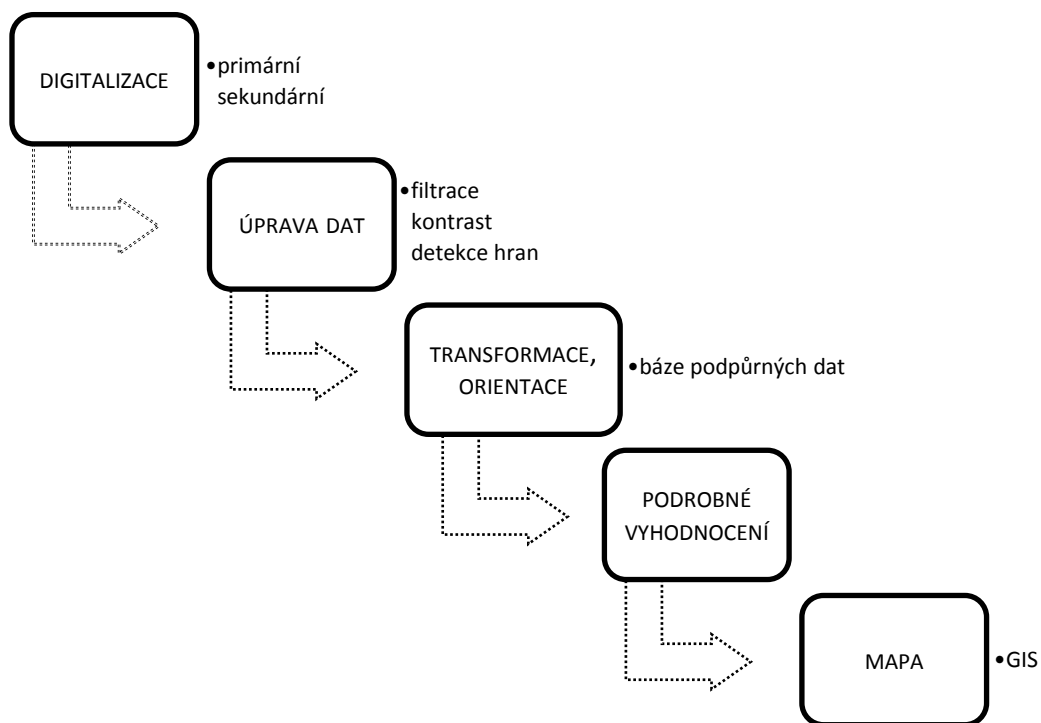
Digitální obraz je získáván převodem spojité obrazové funkce do diskretní podoby, čímž je následně definováno jeho zpracování. Převod nazýváme vzorkování a jedná se o periodické odečítání hodnot spojité funkce a tím získání diskretních hodnot veličiny. Radiometrické rozlišení obrazu je tvořeno právě bitovou hloubkou, tj. velikostí škály, do které jsou vzorkované hodnoty obrazu ukládány. Základní jednotku tvoří pixel a svou velikostí definuje prostorové rozlišení obrazu. Zároveň pixel obsahuje číselnou hodnotu, která vyjadřuje převzorkované hodnoty naměřené veličiny. V případě obrazového snímání se jedná o radiometrické veličiny, nejčastěji odrazivost (KOLÁŘ, 1997). Obraz je tvořen maticí pixelů, kdy se využívá lokální souřadnicová soustava polohy pixelu definovaná sloupcem a řádkem, čímž je zajištěna jednoznačná identifikace pixelů v daném obraze. Pokud je známo prostorové rozlišení pixelů a jejich poloha v souřadnicovém systému, můžeme o takovémto obraze mluvit jako o georeferencovaném, neboť umožňuje určit polohu pixelu i v běžně využívaném souřadnicovém systému, např. S-JTSK, UTM, apod. Digitální obraz může obsahovat více barevných pásem, které tvoří obraz výsledný. Budeme-li uvažovat pouze jedno pásmo, můžeme o tomto obraze mluvit jako o monochromatickém, resp. jako o obraze

v hodnotách šedi. Pokud bychom chtěli získat obraz barevný, je nutné využití tří pásem, která obsahují hodnoty pixelů pro základní kompozitní barvy červenou, zelenou a modrou (RGB), jejichž kombinací je možné získat barevný obraz.

Digitální obraz může vzniknout dvojím způsobem:

- přímo v digitální podobě
- digitalizací analogového obrazu (skenování), (PAVELKA, 1998).

Princip zpracování digitálního obrazu:

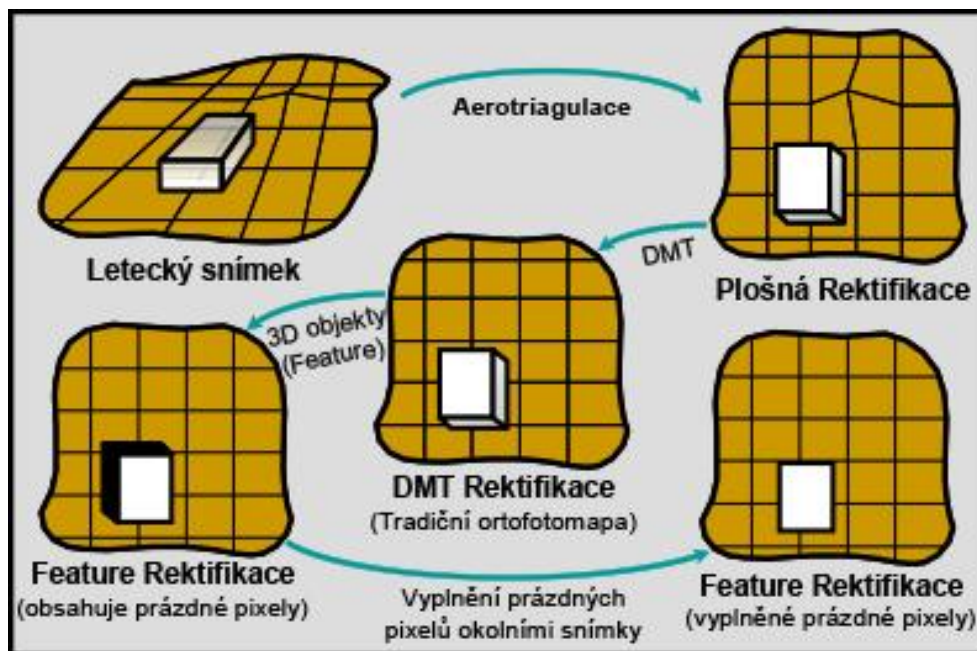

Tabulka č. 1

Teorie letecké fotogrammetrie a tvorby ortofota

Hlavním cílem fotogrammetrie je získání polohy, tvarů a rozměrů zkoumaných objektů z pořízených fotografií, a tím i získání aktuálních topografických a výškopisných informací. Jedná se tedy o distanční metodu dálkového průzkumu Země. Fotogrammetrii dělíme podle polohy stanoviště na pozemní a leteckou, resp. družicovou. Zpravidla je využívána dvou- a více snímková metoda. Jednosnímková

metoda nachází uplatnění zejména u stavebních objektů, neboť vyhodnocuje pouze v rovině (XY). Dvousnímková metoda využívá stereoskopické dvojice snímků, kdy snímky daného objektu se navzájem částečně překrývají a dochází k vyhodnocování v překryvné části snímků a to ve třech dimenzích (XYZ). Vícesnímková metoda je de facto rozšířením dvousnímkové metody a tedy vyhodnocování probíhá též ve třech dimenzích (XYZ) (HODAČ, 2004).

Obrázek č. 1

Tvorba ortofota je ve většině případů založena na dvou- a vícesnímkové metodě. Základ tvoří měřické snímky pořízené z různých nosičů (stativ, letadlo, družice apod.). Princip ortofota tkví v převodu obrazu ze středového promítání do ortogonálního, neboť při středovém promítání dochází k deformacím v obraze. K deformacím dochází též vlivem vady objektivu a orientací osy záběru při snímání objektů. Uvažujeme-li na vstupu digitální snímky, je dále potřeba provést transformaci snímků do geodetických souřadnic za pomoci vlíčovacích bodů. Vlícovací body jsou předem definované body v terénu se známými hodnotami souřadnic. Dále můžeme využívat bodů spojovacích, pro spojení více snímků a kontrolních snímků, na kterých lze u výsledného ortofota zkontrolovat přesnost jeho tvorby. Není-li dostatek zaměřených spojovacích bodů, je možno využít metodu aerotriangulace, kdy jsou body pro spojení

detekovány automaticky ze snímků. Následně může být využito stereodvojice snímků pro zjištění souřadnic ve směru Z, nicméně v dnešní době se v drtivé většině případů využívá připravených digitálních modelů terénu např. z laserového skenování. Následuje samotná ortorektifikace. Nicméně výsledné ortofoto stále obsahuje některé chyby, např. dochází k tzv. „kácení budov“, což je eliminováno tvorbou pravého ortofota. Pojmem pravé ortofoto označujeme obraz v ortogonální projekci, kdy byl zaměřovaný objekt více snímků z více úhlů, aby bylo možné eliminovat zakrytá místa např. kácením budov. Po převodu na pravé ortofoto je též potřeba doplnit chybějící hodnoty původně zakrytým pixelům. Dále je prováděno mozaikování jednotlivých ortofot pro pokrytí zájmového území. Vzhledem k rozdílům v osvitě snímaných objektů je nutné provést radiometrické úpravy, např. úpravy kontrastu na styku dvou ortofot nebo vyrovnání histogramu, aby nebylo vizuálně patrné, že se jedná o skladbu z více snímků, viz *Mapa č. 7*. Výsledek záleží zejména na převzorkovací metodě, kdy dochází k výpočtu nových hodnot interpolací. Základem interpolačních metod je výpočet na základě hodnot z okolních pixelů. Nejčastěji jsou zmiňovány metody nejbližšího souseda, bilineární či kubická konvoluce. Výsledný obraz v ortogonálním promítání je možné využít jako podkladovou vrstvu pro mapová díla či další prostorové analýzy v GIS (DRAGANOVA, 2013).

Ortofoto České republiky je pravidelně aktualizovaná sada barevných ortofot se shodným kladem mapových listů jako je tomu u SM5. Ortofota zobrazují stav území ke stejnému roku v rámci jednotlivých pásem. Do roku 2008 byla hodnota pixelu 0,5 m, o rok později už 0,25 m a od roku 2010 se snímkování začalo provádět digitální kamerou, čímž se ještě více zvýšila kvalita produktu.

Tvorbu státního Ortofota ČR zajišťuje od roku 2003 Zeměměřický úřad ve spolupráci s Vojenským geografickým a hydrometeorologickým úřadem (VGHMÚř) na základě dohody ČÚZK a Ministerstva obrany (MO) ČR.

Mapa č. 7

Datová sada Ortofoto ČR je využívána zejména v aplikacích pro životní prostředí, např. LPIS a zároveň slouží jako podklad pro aktualizaci databází topografických dat a státních mapových děl. Ortofoto ČR je využíváno jako podklad pro velké množství webových aplikací provozovaných jak veřejnou správou, tak soukromými subjekty, např. Nahlížení do KN, atd. (ČÚZK, 2015).

Kapitola 2

4. Metodika

Hlavním cílem této části bylo porovnání a následné ověření pohybu středových bodů intravilánu (centroidů) směrem do vnitrozemí vzhledem k vývoji osídlení a místním historickým událostem a zdali obce v těsné blízkosti státní hranice byly touto skutečností ovlivněny.

4.1. Výběr vzorku obcí

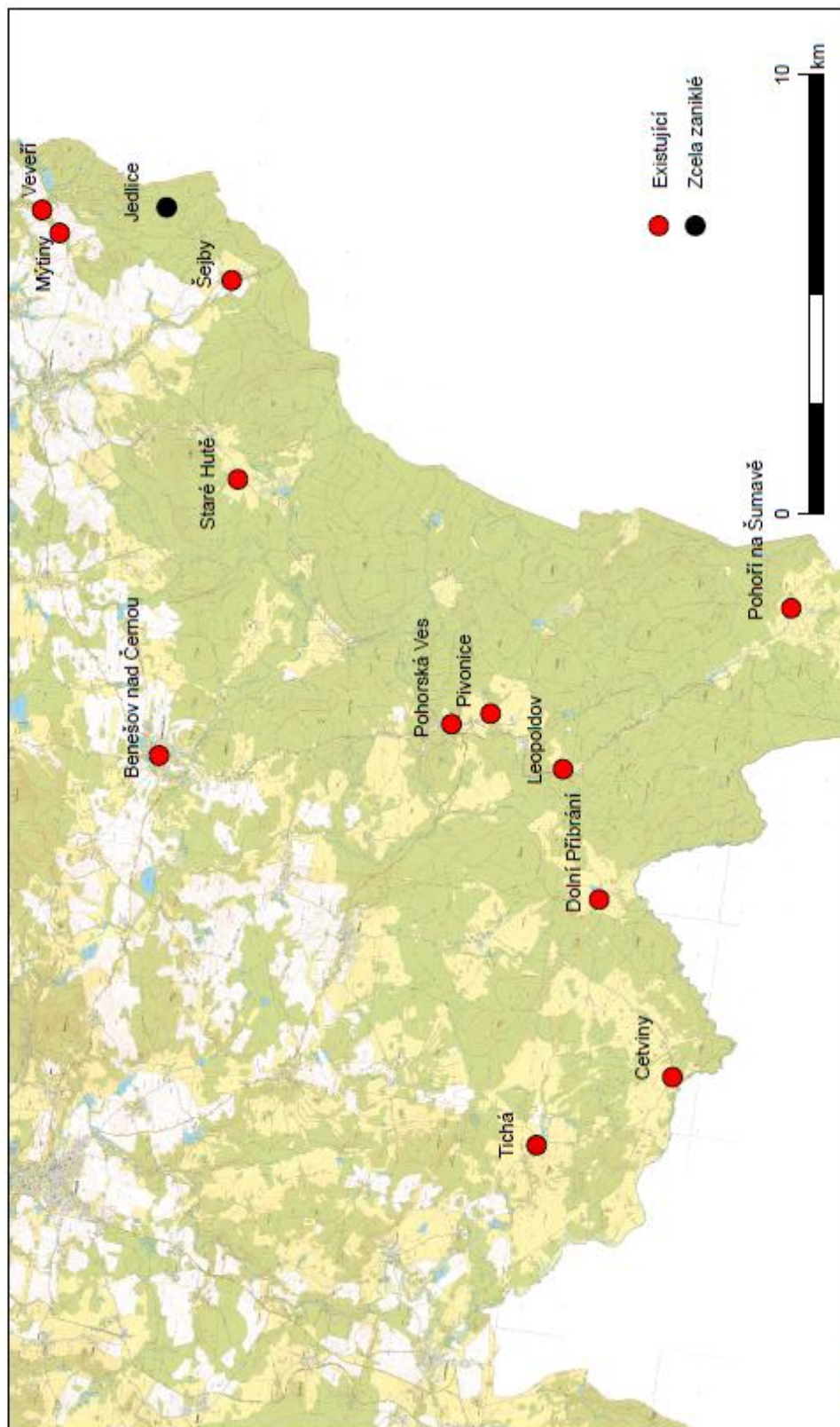
Vstup do analytické části práce byl tvořen vybranými obcemi na Novohradsku. Na základě dostupných podkladů byly vybrány obce s různou fází jejich vývoje a to obce:

- zaniklé (Jedlice)
- polozaniklé (Pohoří na Šumavě)
- rozrostlé (Benešov nad Černou)

Obce těchto kategorií vystihují vývoj v jednotlivých částech Novohradska vzhledem k historickým událostem, zejména ve 20. století. Vstupní vzorek obcí též pokrývá rovnoměrně celé území Novohradska, aby byly zachyceny změny ve vývoji v různých částech této lokality.

Novohradsko - zajímavé obce

Přehled obcí dle polohy

1:125000

Podkladová mapa: WMS ZM10, 2015, ČÚZK.

Obrázek č. 2

4.2. Mapové podklady

Samotná analýza byla zpracována pomocí software ArcGIS for Desktop. Zdrojové podkladové mapy byly získány pomocí webových mapových služeb (WMS) a to ve formátu .png24. Výjimku tvoří ortofotomapa z padesátých let, která do analýzy vstupovala jako georeferencovaný rastr ve formátu .jpg. Analýzou vzniklá data byla ukládána do lokální geodatabáze v podobě „*ESRI Feature Class*“. Následně byl pro každou zkoumanou obec vytvořen polygon vymezející zájmovou oblast intravilánu obce jakožto definiční prvek. Takto byly vymezeny všechny obce pro jednotlivá časová období, respektive v jednotlivých mapových podkladech. Vymezení intravilánu proběhlo v rámci zastavěného území s ohledem na použitý mapový podklad. Jednotlivé polygony intravilánů byly identifikovány jménem v attributech a následně sloučeny, za pomoci funkce „*Merge*“ (spojení) z toolboxu (balíku nástrojů) „*Data Management*“ (správa dat), do jednotlivých „*Feature Classes*“ (tříd prvku) pro každou obec. Díky uložení v geodatabázi došlo k automatickému dopočtu plošných výměr v m². Středové body intravilánů byly vypočteny jako centroidy jednotlivých polygonů pomocí funkce „*Feature to Point*“ (převod prvku na bod) z toolboxu „*Data Management*“. Souřadnice centroidového bodu jsou vypočteny z jednotlivých vertexových souřadnic daného polygonu dle následujících rovnic, kde *A* představuje plochu polygonu a x_i , y_i jsou souřadnice jednotlivých vertexů v polygonu:

$$\text{výpočet souřadnice X: } c_x = \frac{1}{6A} \sum_{i=0}^{n-1} (x_i + x_{i+1})(x_i y_{i+1} - x_{i+1} y_i)$$

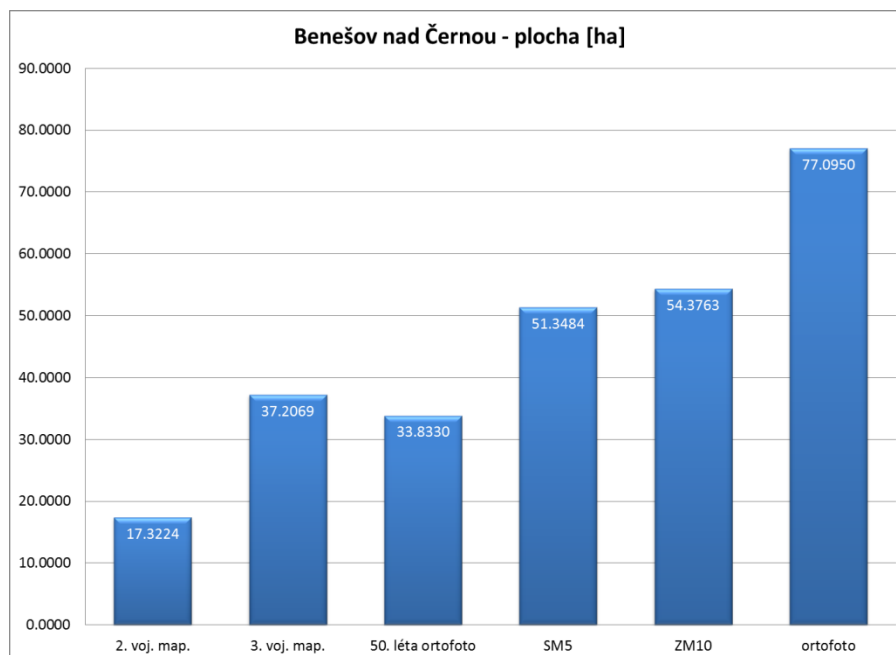
$$\text{výpočet souřadnice Y: } c_y = \frac{1}{6A} \sum_{i=0}^{n-1} (y_i + y_{i+1})(x_i y_{i+1} - x_{i+1} y_i) \text{ (BOURKE, 1988)}$$

Pro centroidy byly taktéž do atributové tabulky přidány názvy podkladových map, ze kterých vznikly. Následně, jakožto i u polygonů, byly centroidy spojeny funkcí „*Merge*“ do jednoho „*Feature Class*“ pro každou obec. V atributové tabulce byly stanoveny souřadnice *X* a *Y* jednotlivých centroidů a z těchto hodnot byla vypočtena odchylka vůči referenčnímu bodu, za který byl zvolen centroidový bod vypočtený z polygonu intravilánu současné ortofotomapy. Výpočet byl proveden dle

vzorce pro výpočet rozdílu souřadnic (Pythagorovy věty). Veškeré atributové údaje byly následně vyexportovány do souboru formátu .dbf a dále využity pro tvorbu výstupových grafů.

4.3.Hodnocení změn

Časové změny výměr intravilánů zkoumaných obcí jsou prezentovány v následujících grafech.

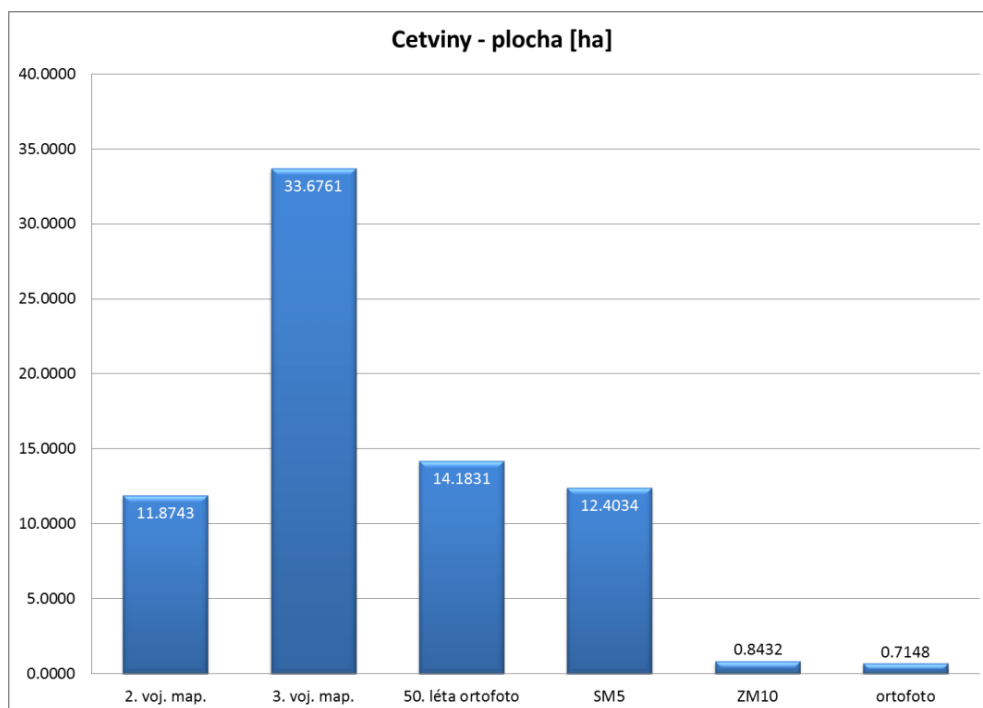

Graf č. 1

Graf č. 1. znázorňující Benešov nad Černou, vykazuje s růstem obyvatel postupný rozvoj obce. Typicky vcelku lineární vývoj, kde nejsou pozorovatelné značné výkyvy. Pokles plochy v padesátých letech je způsoben odsunem převážně německy mluvícího obyvatelstva. Vzhledem k poloze obce ve vnitrozemí docházelo následně k dosídlování a tím i k nárůstu zastavěné plochy.

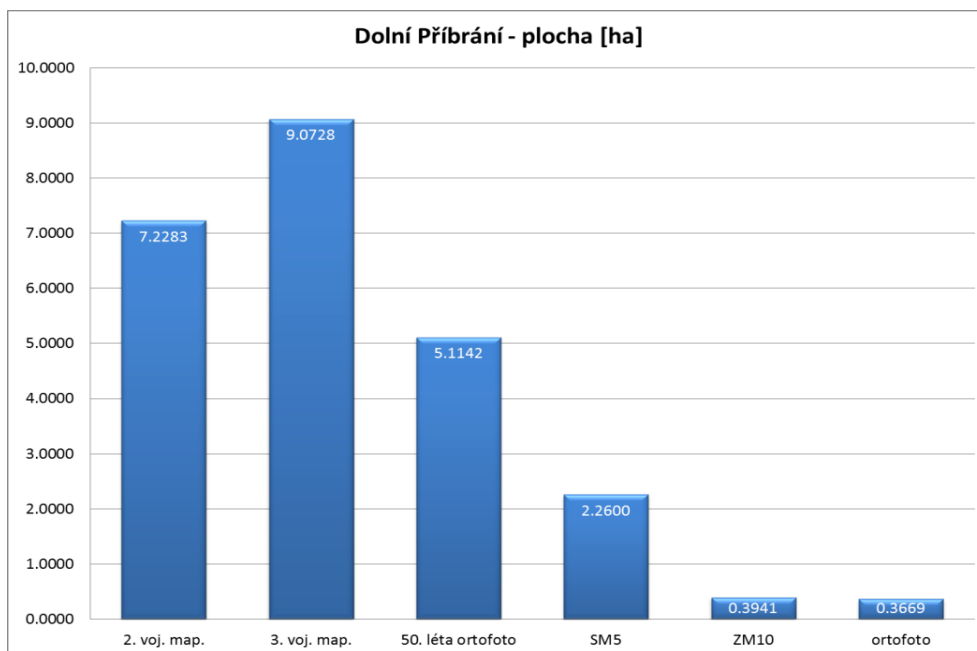
Obec Cetviny, znázorněná Grafem č. 2., je typickým představitelem obcí v blízkosti státní hranice. Poměrně značný rozvoj obcí tohoto typu v 19. století a na počátku 20. století je následně razantně ukončen v padesátých letech zřízením hraničního pásma, kdy dochází k demolicím budov. V Cetvinách je dále provozována

rota pohraniční stráže, která spolu s kostelem a budovou bývalé finanční stráže tvoří zbytek této obce.

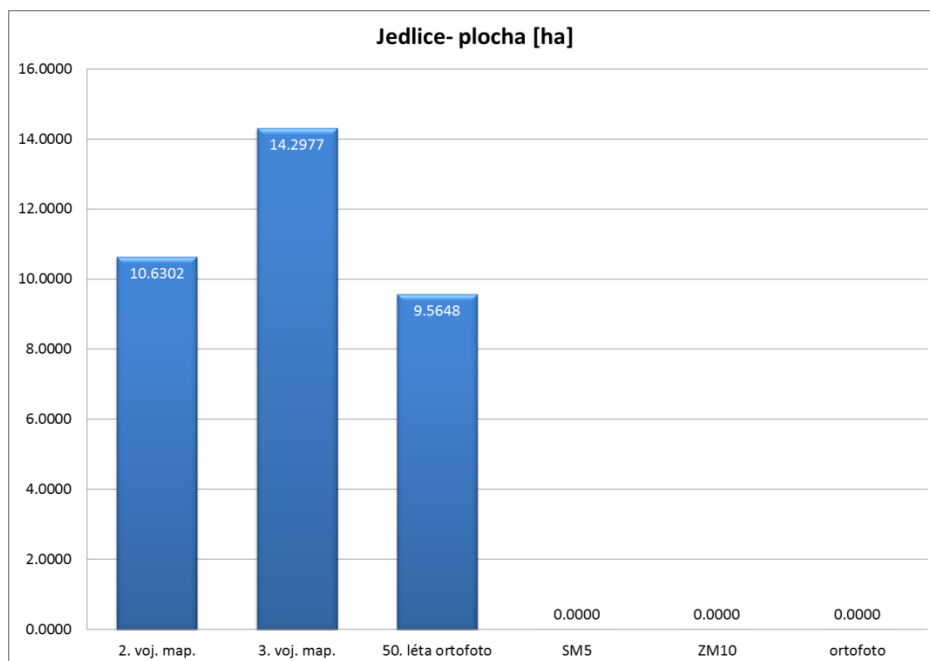
Graf č. 2

Dolní Příbraní, které je znázorněné na *Grafu č. 3*, vykazuje obdobný vývoj jako Cetviny, tj. nárůst v prvních časových obdobích, nicméně i zde se nachází státní hranice v těsné blízkosti obce, z čehož vyplývá následný pokles zástavby. V současnosti je zachován pouze rybník a několik staveb, byť ne s trvalým obyvatelstvem.

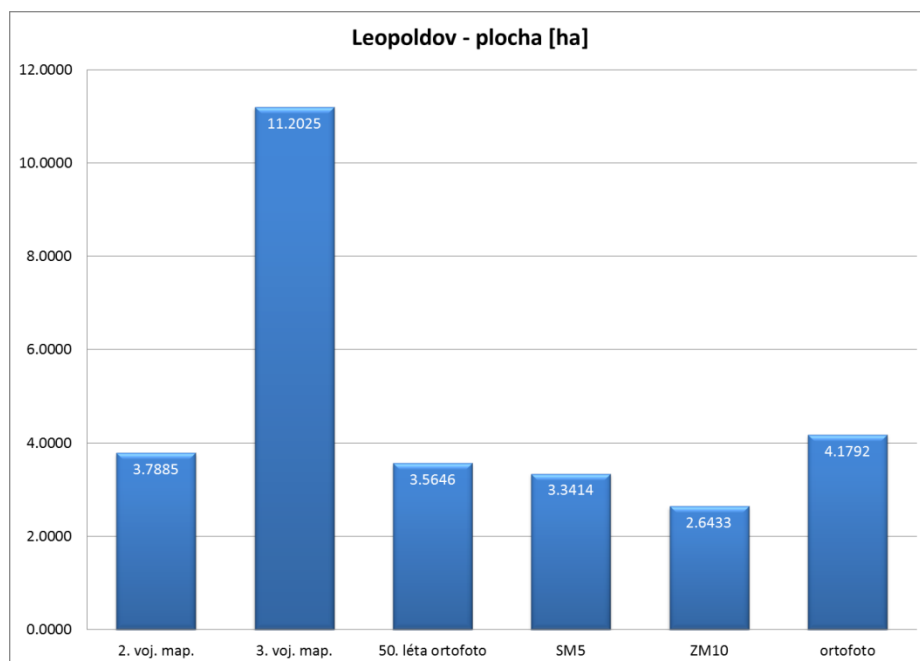

Graf č. 3

Následující obec je jediná z vybraných obcí, u které došlo k úplnému zániku. V současnosti se na území nenachází žádná zástavba a území bylo zalesněno. Při porovnání vojenských mapování není patrný tak rychlý růst zastavěné plochy, neboť se nejednalo o příliš významnou obec. Na mapových podkladech z padesátých let je obec ještě dobře patrná. Důvod kompletního zániku je též blízkost státní hranice a její střežení.

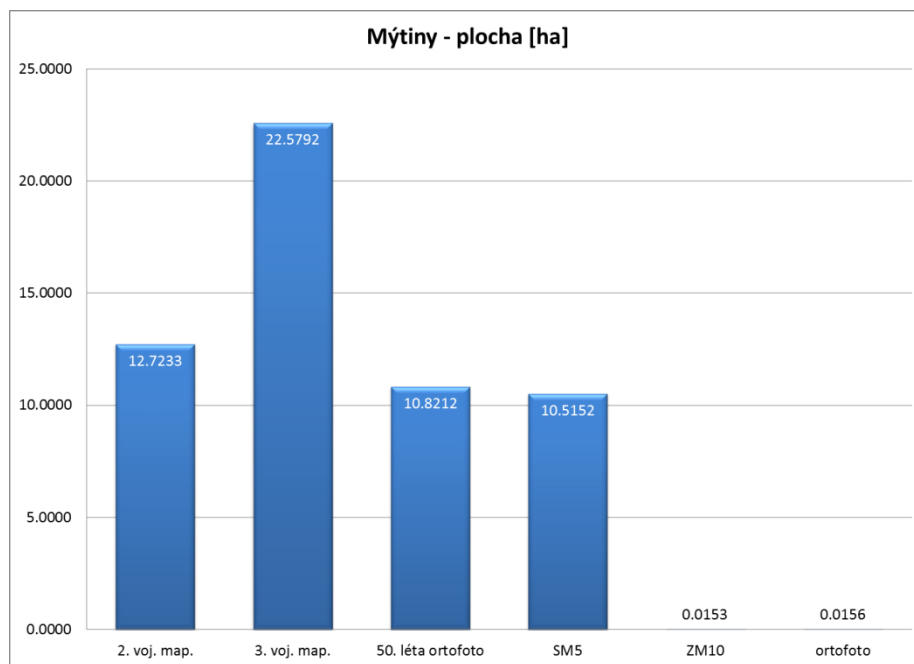

Graf č. 4

Graf č. 5

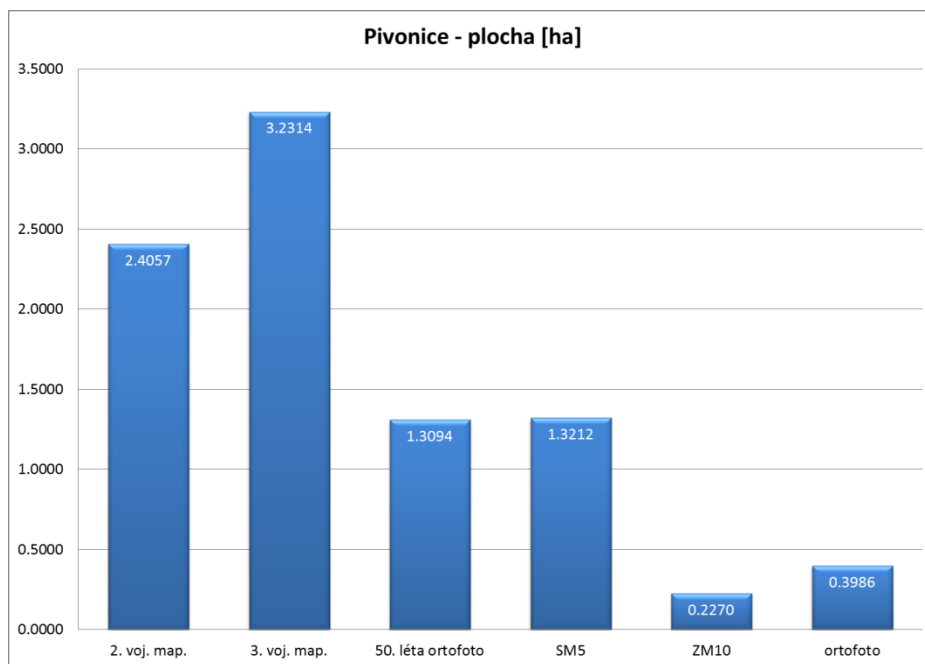
Z *Grafu č. 5*, v obci Leopoldov, je výrazný výkyv zastavěné plochy u III. vojenského mapování. Tato odchylka je pravděpodobně způsobena menším měřítkem mapového podkladu. Každopádně v čase je zastavěná plocha poměrně stabilní, byť se jednalo o obec na hranici hraničního pásma.

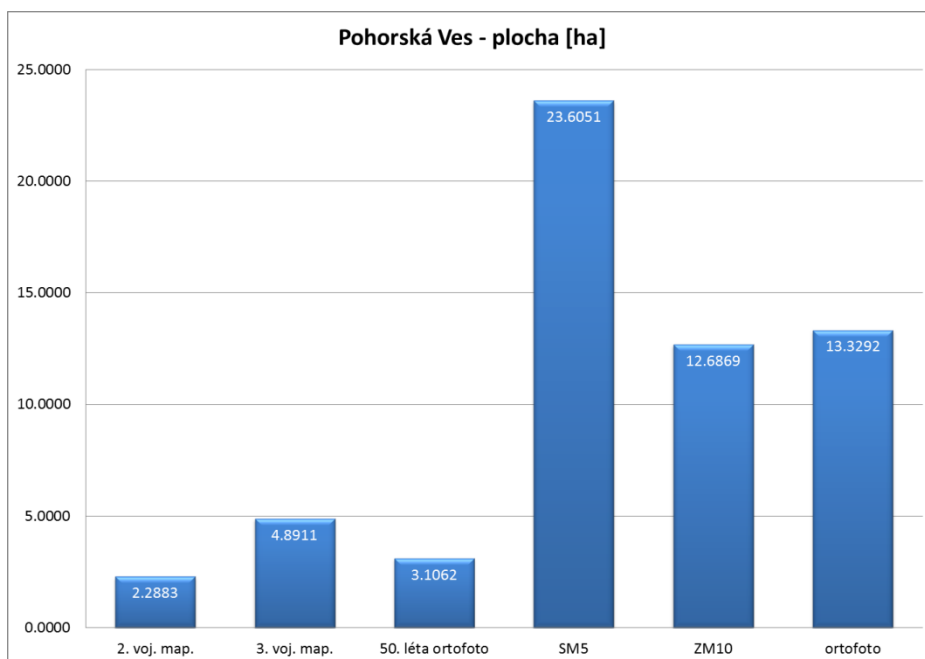
Graf č. 6

Graf č. 6 znázorňující Mýtiny vykazuje obdobný časový vývoj jako další příhraniční obce, kdy počáteční růst je následován útlumem po vysídlení německy mluvícího obyvatelstva a následně dochází k zániku sídla z důvodu ostrahy státní hranice. V současnosti se zde nachází pouze kaple, zbytek zástavby již neexistuje.

Pivonice, znázorněné na *Grafu č. 7* byly tvořeny dříve poměrně kompaktním osídlením, které postupně zanikalo. Dnes je samota tvořena pouze několika budovami a je již na hranici definovatelnosti intravilánu.

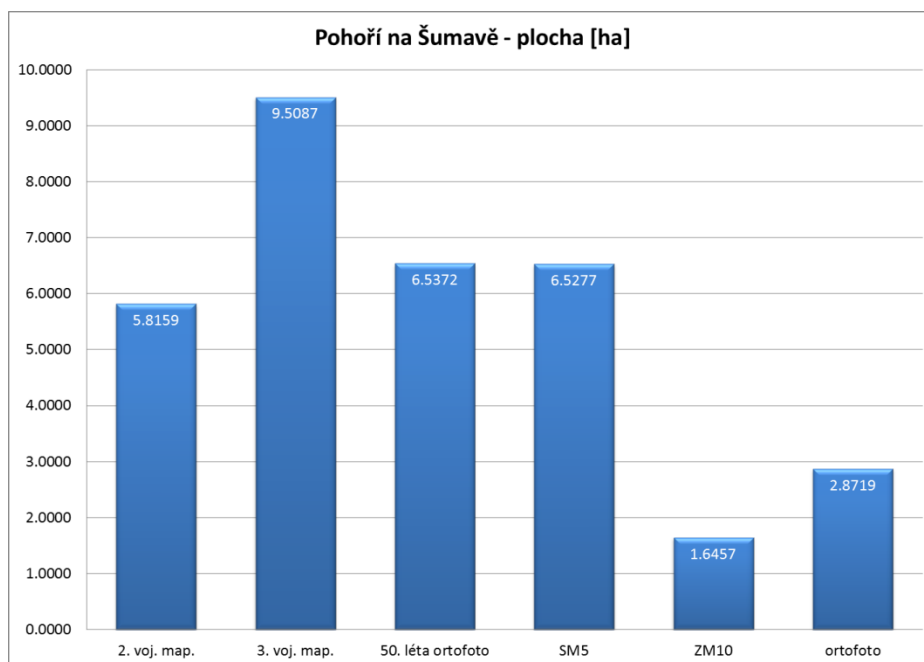
Graf č. 7

Graf č. 8

V Pohorské Vsi došlo na rozdíl od většiny obcí k poměrně značnému nárůstu plochy v nedávné minulosti. Výkyv u mapového podkladu SM5 je způsoben pravděpodobně nepřesným určením intravilánu, nicméně trend nárůstu plochy je stále patrný. Vzhledem k tvorbě hraničního pásma v padesátých letech bylo nutné sídla

opětovně zalidnit. Pohorská Ves vyhovovala svojí polohou a vzdáleností od státní hranice lépe, než dříve rozsáhlejší Pohoří na Šumavě.

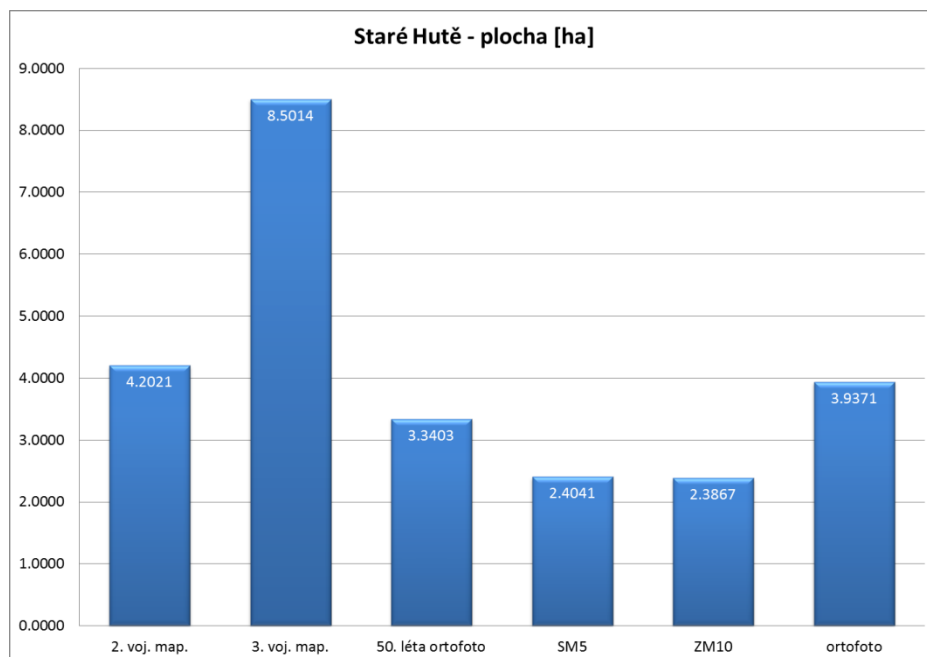

Graf č. 9

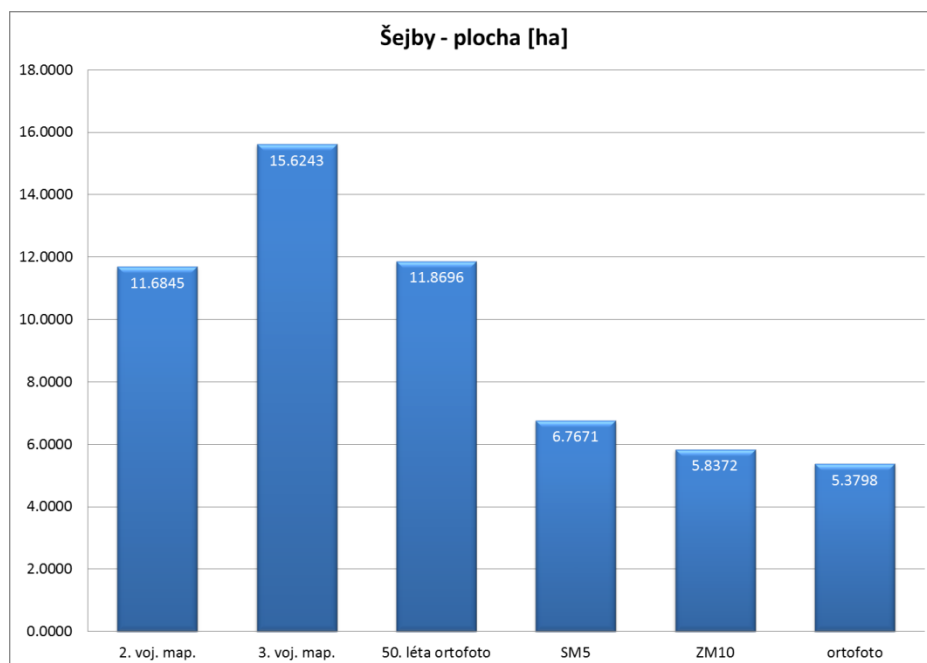
Pohoří na Šumavě, znázorněné *Grafem č. 9*, dříve tvořilo přirozené centrum oblasti. Nicméně kvůli ulicovému typu sídla nezabíraly stavby příliš velkou zastavěnou plochu. Z hlediska časového vývoje není pokles zastavěné plochy v padesátých letech a z mapového podkladu SM5 ještě příliš veliký. K zániku obce docházelo zejména v sedmdesátých letech, což vysvětluje malé hodnoty zastavěné plochy u mapových podkladů ZM10 a ortofotomapy. V současné době se zde nachází torzo kostela a zástavba se postupně doplňuje o nové stavby.

Graf č. 10, znázorňující Staré Hutě, vykazuje poměrně stabilní výměry zastavěné plochy. U hodnoty z III. vojenského mapování můžeme opět předpokládat, že se jedná spíše o chybu způsobenou rozdílností měřítka.

Na Grafu č. 11 jsou znázorněny Šejby, opět příklad sídla, které se nachází v blízkosti státní hranice, a podobně jako u předchozích výměry zastavěného území stále klesají. Vzhledem k odlehlosti sídla nedochází ani v současné době k nárůstu nové zástavby, byť je turistický potenciál poměrně značný.

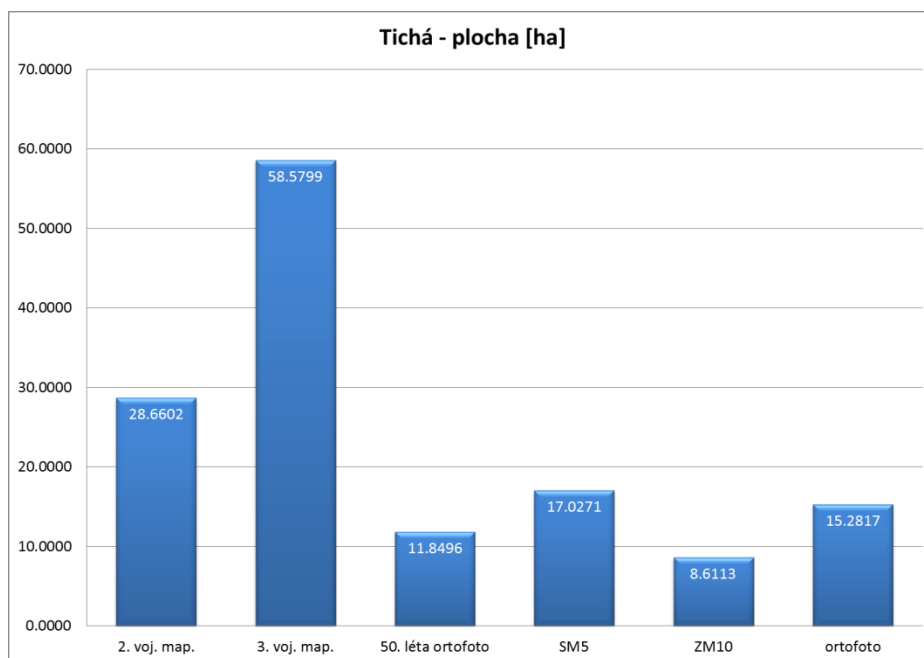
Graf č. 10

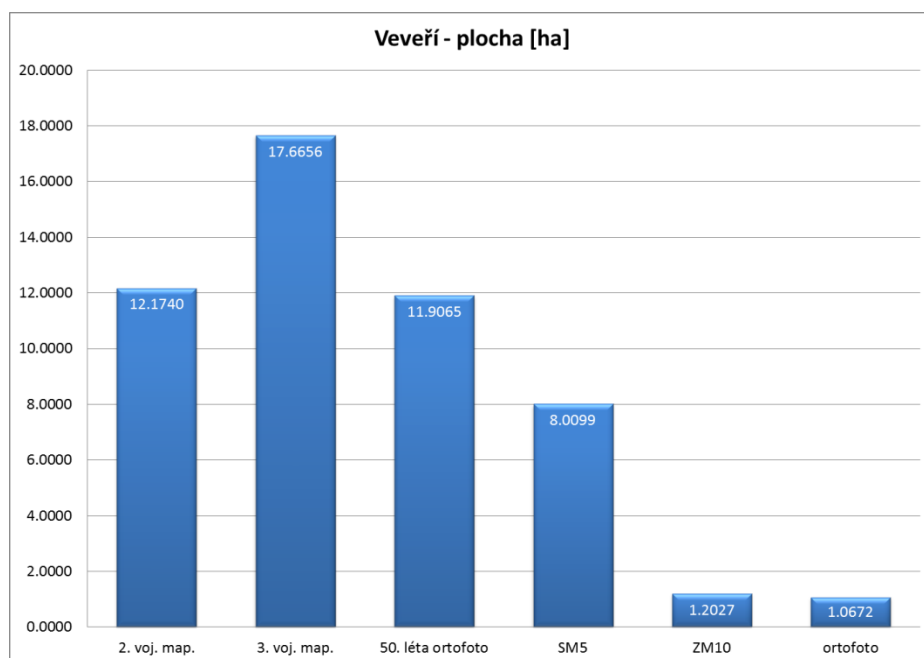
Graf č. 11

Sídlo Tichá, znázorněné *Grafem č. 12*, je svou plochou v čase poměrně stabilní. Pokles výměry zastavěné plochy mezi III. vojenským mapováním a ortofotem z padesátých let souvisí opět s vysídlením německy mluvícího obyvatelstva. U Veverí, na *Grafu č. 13*, je situace, vzhledem k poloze, stejná jako u Jedlic a Mýtín. Obec

se nachází v těsné blízkosti státních hranic a pokles zastavěné plochy souvisí s likvidací obce z důvodu hraničního pásma.

Graf č. 12

Graf č. 13

Celkový vývoj ploch intravilánu jednotlivých obcí je velmi různý, nejvíce se však změna dotkla obcí zasažených stavbou železné opony.

Časové změny posunu středových bodů jsou znázorněny v následujících tabulkách. U obce Jedlice nebyl dostatek podkladů pro vytvoření centroidů mapových podkladů SM5, ZM10 a současného ortofota.

Porovnáním posunu středových bodů nelze jednoznačně určit shodující se směr posunu jednotlivých obcí. Nejvíce se zde vyskytuje posun směrem na jih a východ, což je zcela v rámci předpokladu vývoje. Musíme brát v úvahu, že referenční středový bod byl stanoven dle současného ortofota, tudíž lze říci, že se sídla vyvíjela směrem k severu a západu, jak bylo předpokládáno. Výjimku tvoří obec Pivonice, kde vývoj postupuje směrem na jih viz *Tabulka č.8*.

Benešov nad Černou				
zdroj	X	Y	vzdálenost	směr
II. Vojenské mapování	-748530.6302	-1194771.5987	91.0860	Z
III. Vojenské mapování	-748393.3805	-1194794.7917	59.5590	JV
ortofoto 50. let	-748486.5816	-1194786.9163	54.1964	JZ
SM5	-748422.1721	-1194761.6125	18.6207	V
ZM10	-748406.1414	-1194778.5108	39.8319	V
ortofoto	-748440.5092	-1194758.3753	0.0000	střed

Tabulka č. 2

Cetviny				
zdroj	X	Y	vzdálenost	směr
II. Vojenské mapování	-755662.3296	-1206513.3646	111.0741	JV
III. Vojenské mapování	-755729.4100	-1206512.2318	46.2777	JV
ortofoto 50. let	-755653.4095	-1206548.7428	130.5868	JV
SM5	-755771.0958	-1206601.6595	108.5916	J
ZM10	-755771.0042	-1206490.3138	2.8054	S
ortofoto	-755771.5337	-1206493.0688	0.0000	střed

Tabulka č. 3

Dolní Příbraní				
zdroj	X	Y	vzdálenost	směr
II. Vojenské mapování	-751688.4602	-1204887.5514	79.8973	JV
III. Vojenské mapování	-751667.3282	-1204929.9364	127.2528	JV
ortofoto 50. let	-751682.2160	-1204905.2651	98.5963	JV
SM5	-751744.7193	-1204842.3550	34.7924	JZ
ZM10	-751726.8393	-1204839.8977	24.8551	J
ortofoto	-751722.7421	-1204815.3826	0.0000	střed

Tabulka č. 4

Jedlice				
zdroj	X	Y	vzdálenost	směr
II. Vojenské mapování	-735945.5652	-1194920.2501	16.0679	S
III. Vojenské mapování	-735983.3894	-1194913.7026	38.7799	SZ
ortofoto 50. let	-735951.1829	-1194935.3040	0.0000	střed

Tabulka č. 5

Leopoldov				
zdroj	X	Y	vzdálenost	směr
II. Vojenské mapování	-748779.5137	-1204169.3988	182.2174	JZ
III. Vojenské mapování	-748782.7501	-1204071.9245	87.8446	JZ
ortofoto 50. let	-748746.1841	-1204043.0304	54.5362	J
SM5	-748753.8660	-1204037.6291	48.6125	J
ZM10	-748754.3819	-1204030.9863	41.9748	J
ortofoto	-748753.7159	-1203989.0168	0.0000	střed

Tabulka č. 6

Mýtiny				
zdroj	X	Y	vzdálenost	směr
II. Vojenské mapování	-736552.7930	-1192443.2241	49.9639	Z
III. Vojenské mapování	-736612.2757	-1192512.1863	79.5094	JV
ortofoto 50. let	-736585.8505	-1192503.3688	51.6902	JZ
SM5	-736552.9338	-1192501.3030	20.3516	V
ZM10	-736537.3150	-1192486.3668	4.1292	V
ortofoto	-736535.8579	-1192490.2304	0.0000	střed

Tabulka č. 7

Pivonice				
zdroj	X	Y	vzdálenost	směr
II. Vojenské mapování	-747435.8932	-1202278.6358	82.6159	SV
III. Vojenské mapování	-747451.4258	-1202231.7000	115.1810	SV
ortofoto 50. let	-747435.9318	-1202258.6943	98.2454	SV
SM5	-747470.0382	-1202250.2861	91.9266	SV
ZM10	-747504.6220	-1202355.3255	20.3822	JZ
ortofoto	-747491.5953	-1202339.6494	0.0000	střed

Tabulka č. 8

Pohoří na Šumavě				
zdroj	X	Y	vzdálenost	směr
II. Vojenské mapování	-744941.8356	-1209198.7591	145.2574	V
III. Vojenské mapování	-744907.9912	-1209169.8104	182.8689	V
ortofoto 50. let	-744897.0923	-1209214.5219	189.7994	V
SM5	-744852.8942	-1209206.8530	233.8959	V
ZM10	-744988.7444	-1209199.8037	98.4003	V
ortofoto	-745086.7862	-1209208.1951	0.0000	střed

Tabulka č. 9

Pohorská Ves				
zdroj	X	Y	vzdálenost	směr
II. Vojenské mapování	-747776.2094	-1201437.7758	47.3815	Z
III. Vojenské mapování	-747802.0162	-1201446.7990	72.5502	Z
ortofoto 50. let	-747763.4497	-1201484.0506	51.3195	JZ
SM5	-747761.1681	-1201501.9437	64.6569	JZ
ZM10	-747727.4261	-1201430.5477	15.1779	S
ortofoto	-747729.4761	-1201445.5865	0.0000	střed

Tabulka č. 10

Šejby				
zdroj	X	Y	vzdálenost	směr
II. Vojenské mapování	-737628.3064	-1196488.5001	68.1894	JZ
III. Vojenské mapování	-737655.4609	-1196505.8978	94.0744	JZ
ortofoto 50. let	-737600.3474	-1196481.4160	60.5413	J
SM5	-737653.0216	-1196432.1737	41.6129	Z
ZM10	-737616.9307	-1196476.4854	54.5194	J
ortofoto	-737612.6376	-1196422.1353	0.0000	střed

Tabulka č. 11

Staré Hutě				
zdroj	X	Y	vzdálenost	směr
II. Vojenské mapování	-742174.2794	-1196555.3325	24.4948	Z
III. Vojenské mapování	-742205.5626	-1196505.8906	80.0529	SZ
ortofoto 50. let	-742166.6207	-1196570.7053	15.6801	Z
SM5	-742189.0552	-1196570.2336	37.4789	Z
ZM10	-742139.2110	-1196552.5314	18.0011	SV
ortofoto	-742151.9029	-1196565.2968	0.0000	střed

Tabulka č. 12

Tichá				
zdroj	X	Y	vzdálenost	směr
II. Vojenské mapování	-757754.9301	-1203320.2946	437.8797	Z
III. Vojenské mapování	-757581.0821	-1203345.3310	262.2602	Z
ortofoto 50. let	-757338.7203	-1203425.8816	41.2571	J
SM5	-757293.2081	-1203424.7076	46.8315	JV
ZM10	-757304.2942	-1203405.2713	24.9479	JV
ortofoto	-757322.3202	-1203388.0242	0.0000	střed

Tabulka č. 13

Veveří				
zdroj	X	Y	vzdálenost	směr
II. Vojenské mapování	-735837.1513	-1192197.3388	207.3471	JV
III. Vojenské mapování	-735828.8330	-1192287.6512	272.9640	JV
ortofoto 50. let	-735855.8012	-1192231.9043	214.1404	JV
SM5	-735850.6211	-1192227.4823	214.9568	JV
ZM10	-735950.4639	-1192095.9713	61.6763	V
ortofoto	-736011.0467	-1192084.4087	0.0000	střed

Tabulka č. 14

4.4. Vývoj obyvatelstva

První zmínky o obyvatelstvu se datují ke konci 13. století u obce Vevří, jak je možné vyčíst z přehledu v *Příloze č. 14*. Další obce byly zmiňovány až kolem roku 1330 – 1360, kdy se v území začala rozvíjet sklářská výroba.

Největší vliv na osídlení měly válečné události, následný odsun německy mluvícího obyvatelstva a postavení železné opony. To v některých případech způsobilo obrovské poklesy obyvatel a budov, a to v některých případech více než o polovinu, např. Pohorská Ves, Pohoří na Šumavě, Staré Hutě, Tichá a Vevří. Obydli byla totiž často zbořena kvůli ochrannému pásmu železné opony. Nejen lidé pomohli zániku těchto obcí, ale i příroda způsobila, že veškeré zbytky osídlení postupem času zarostly, až je dnes mnohdy velmi obtížné určit, kde se vlastně původní osídlení nacházelo.

V tabulce nejsou uvedena veškerá data k jednotlivým obcím, jelikož byly zahrnuty pod jiné správní celky, jako např. v případě Pohorské Vsi, pod kterou spadají: Dolní Příbraní, Leopoldov a Pivonice.

V současnosti je zcela zaniklá pouze jedna obec a to Jedlice. Obce Cetviny, Dolní Příbraní, Mýtiny, Pivonice a Veveří lze zařadit do polozaniklých, jelikož se zde nachází velice málo budov a to 1 – 2 (dle mapového podkladu). Leopoldov, Staré Hutě, Pohoří na Šumavě, Šejby a Tichou lze zařadit do velmi pomalého růstu rozvoje. Počet trvalých obyvatel se velice pozvolna rozrůstá stejně tak i počet domů v obcích. Spíše se zde však zatím nacházejí objekty pro rekreaci.

5. Závěr

Cílem této práce byla analýza vývoje vybraných obcí na Novohradsku, jež by určila změnu velikosti intravilánu v závislosti na historickém vývoji. Literární a zvláště mapové zdroje, jež byly v práci zahrnuty pro jednotlivé analýzy, obsahují rozdílnosti ve zpracování, generalizaci obsahu, měřítku či v distorzi mapového obrazu jako takového. Z těchto důvodů dochází při vyhodnocování k velkým rozdílům v rámci jejich vzájemného porovnání. Toto bylo bráno v potaz při zpracovávání analýz volbou správné metodiky a snahou o eliminaci již zmíněných negativních faktorů.

Metodický postup na počítači byl zvolen dvojího typu. Nejprve byla porovnávána rozdílnost ploch intravilánů na použitých mapových podkladech. Jelikož se ve všech obcích nenacházel identický bod např. v podobě církevních staveb, byl vypočten středový bod intravilánu (centroid) pro další postup. Tyto definiční centroidy stanovily posun středu obce v závislosti na historickém vývoji obce vzhledem k referenčnímu centroidu.

Vývoj osídlení a polohové posuny byly zaznamenány v průběhu třech staletí u vybraných obcí na Novohradsku. Z výsledků změn rozlohy a zároveň demografického vývoje vyplývá, že pohraniční části Novohradských hor byly nejvíce ovlivněny II. světovou válkou, odsunem německého obyvatelstva a stavbou železné opony. Což potvrzují zmínky v jednotlivých publikacích, zabývajících se touto problematikou.

Zjištěné výstupy by mohly být vhodným podkladovým materiálem pro další výzkum spojený s historickým vývojem zaniklých obcí.

Otázka stability osídlení Novohradska v těchto třech staletích nám ukazuje, že zkoumané území prošlo mnohými změnami, někdy až drastickými. Osady a obce zde vznikaly v nehostinném prostředí, vybudovaly si své místo v průmyslové výrobě, avšak úpadek nastal tehdy, když se začaly vyčerpávat zdroje surovin pro výrobu. To znamenalo pro mnohé obce, závislé na průmyslu, zánik. Když se obyvatelstvo začalo soustředit na zemědělskou výrobu a stát podporoval osidlování pohraničí a přeshraniční obchod, nastal v území rozkvět v jednotlivých obcích, avšak

ne na dlouho. Po II. světové válce bylo pohraničí zasaženo znovu. Tentokrát však velmi rázně. Vyhnáním místních obyvatel a stanovením demarkační čáry upadlo území do dob temna a rozvoj byl zcela zastaven. To způsobilo úplný zánik mnoha obcí, o kterých se dnes dočteme jen v písemných zmínkách.

Pro obyvatelstvo byly tyto zásahy životně důležité, avšak příroda se s tím „poprala“ po svém a my se dnes můžeme pyšnit téměř nedotčenou přírodou, bohatou na četná chráněná území, např. Žofínský prales, Přírodní park a další solitérní památky, jež dotváří typický kolorit Novohradské krajiny.

Přehled použitých zkratk a pojmů

ČÚZK	Český úřad zeměměřický a katastrální
ČSJS/J	Československá jednotná nivelační síť / Jadran
ČSR	Československá republika
DBF	„Database file“ – složka databáze
DMT	Digitální model terénu
DPZ	Dálkový průzkum Země
FMNO	Federální ministerstvo národní obrany
FMV	Federální ministerstvo vnitra
GIS	Geografický informační systém
JPEG/JPG	„Joint Photographic Extention Group“
KN	Katastr nemovitostí
LPIS	„Land Parcel Identification System“ Systém evidence užívání půdy pro zemědělské dotace
MNO	Ministerstvo národní obrany
MO	Ministerstvo obrany
ORP	Obec s rozšířenou působností
PK	Pozemkový katastr
PNG24	„Portable Network Graphics“ s 24 bitovou paletou
RGB	Barevný model červená – zelená - modrá
S – JTSK	Systém jednotné trigonometrické sítě katastrální
SK	Stabilní katastr
SM 5	Státní mapa v měřítku 1 : 5 000
SMH – 5	Státní mapa hospodářská v měřítku 1 : 5 000
SMO – 5	Státní mapa odvozená v měřítku 1 : 5 000

UTM	Univerzální transversální Mercatorův systém souřadnic
VGHMÚř	Vojenský geografický a hydrometeorologický úřad
ZM 10	Základní mapa České republiky 1 : 10 000
WMS	Webová mapová služba
ZABAGED	Základní báze geodetických dat
Toolbox	„balík nástrojů“

6. Seznam použité literatury

1. BERAN, P.: *Zaniklé obce a objekty po roce 1945*. Databáze zanikleobce.cz. [online] 2005-2015. [cit. 2014-07-08] Dostupné z: <www.zanikleobce.cz>
2. BOURKE, P.: *Calculating The Area And Centroid Of A Polygon*. [online] 1988. [cit. 2015-04-04] Dostupné z: <http://www.seas.upenn.edu/~sys502/extra_materials/Polygon%20Area%20and%20Centroid.pdf>
3. BRAUM, J.: *Jan Braum, osobní stránky* [online]. 2011. [cit. 2015-03-25]. Dostupné z: <<http://janbraum.unas.cz/novohradsko/nhory.htm>>
4. DRAGANOVA, N. P., HRISTOVA, G. E., MARINOV, B. D.: *Digital photogrammetry at graduated study in UACEG*. Faculty of Geodesy, Sofia, Bulgaria. [online] 2013. [cit. 2015-04-04] Dostupné z: <<http://www.isprs.org/proceedings/XXXV/congress/comm6/papers/678.pdf>>
5. DRÁPELA, M., STACHOŇ, Z., TAJOVSKÁ, K.: *Multimediální učebnice Dějin kartografie*. Geografický ústav PŘF MU Brno. [online] 2005. [cit. 2014-04-14] Dostupné z: <oldgeogr.muni.cz/ucebnice/dejiny/>
6. FRAJT, M A KOL.: *Za skrytými poklady Novohradska: historie sklářství, heraldika, plavení dřeva, na kole za krásou Novohradských hor*. Nové Hrady: Novohradská občanská společnost. 2011. ISBN 978-80-260-1399-0
7. FRÖHLICH, J.: *K lokalizaci skláren v Novohradských horách*. In: Jihočeský sborník historický. ISSN 0323-004X. Tábor: Jihočeská společnost pro zachování husitských památek v Táboře, 1928-, 1996, roč. 65, s. 3-9.
8. *GEOPORTÁL ČÚZK*. [online] 2010. [cit. 2015-02-02] Dostupné z: <[geoportal.cuzk.cz/\(S\(3lxdg4i1afip50qyib5esr45\)\)/Default.aspx?head_tab=sekce-00-gp&mode=TextMeta&text=uvod_uvod&menu=01&news=yes](http://geoportal.cuzk.cz/(S(3lxdg4i1afip50qyib5esr45))/Default.aspx?head_tab=sekce-00-gp&mode=TextMeta&text=uvod_uvod&menu=01&news=yes)>
9. HAVLOVÁ, M.: *Nové Hrady: historie, architektura, příroda, společnost, osobnosti, tradice, zajímavosti, informace*. Plzeň: Fraus. 2002. ISBN 80-7238-201-2.
10. *Historický ústav AV ČR*. [online] [cit. 2015-02-02] Dostupné z: <www.hiu.cas.cz>
11. HOKR, VI. a GOLOMBEK, V.: *Paměti Novohradska: Novohradsko, Waldviertel, Trhosvinecko : průvodce naučnou cyklotrasou a Terčíným údolím. 3. upr. vyd.* Nové Hrady: Novohradská občanská společnost, 2013. s 99. Jihočeské historicko-naučné trasy. ISBN 978-80-260-3905-1.

12. CHÁBERA, S. A KOL.: *Přírodní poměry Novohradských hor a jejich podhůří*. Rozpravy Pedagogické fakulty v Českých Budějovicích, Řada přírodních věd. číslo 10. 1972. s. 108.
13. JELÍNEK, P.: *Dvě a půl století od počátku splavňování říček v Novohradských horách*. In: Výběr. V Českých Budějovicích: Jihočeské muzeum, 1994-, 2002.
14. JIRÁČEK, J.: *Novohradské hory – Naturpark*. Ledenice: Sdružené lesy. 2012. s. 100. ISBN 978-80-260-3533-6.
15. KOBLASA P.: *Novohradským jihem*. Nakladatelství Jelmo, České Budějovice. 1997. s 68. ISBN 80-238-1142-8.
16. KOBLASA, P.: *Místopis Novohradských hor*. Historicko-vlastivědný spolek. České Budějovice. 2001. s. 55.
17. KOLÁŘ, J., HALOUNOVÁ, L., PAVELKA, K.: *Dálkový průzkum Země 10*. ČVUT. 1996, 2000. s. 164. ISBN 80-01-01567-X.
18. KUBEŠ, J.: *Rozdílný vývoj obyvatelstva v sídlech české a rakouské části přeshraničního regionu „Novohradské hory – Freiwald“ mezi lety 1869 – 2001*. Klaudyán, internetový časopis pro historickou geografii a environmentální dějiny, Ročník 4/2007, č. 1. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. [online] 2007 [cit. 2014-02-14] Dostupné z: <www.klaudyan.cz>
19. KUCHAR K.: *Naše mapy odedávna do dneška*. Nakladatelství Československé akademie věd, Praha. 1958.
20. KULÍŘ, V.: *Pohledy do historie Nových Hradů a Novohradska*. In: Nové Hrady. MNV Nové Hrady. Nové Hrady. 1979.
21. *Laboratoř geoinformatiky Fakulta životního prostředí Univerzity J. E. Purkyně*. [online] [cit. 2015-02-02] Dostupné z: <www.geolab.cz>
22. MARŠÍKOVÁ, M., MARŠÍK, Z.: *Dějiny zeměměřictví a pozemkových úprav v Čechách a na Moravě v kontextu světového vývoje*. Libri. 2006. s. 138. ISBN 978-80-7277-318-6.
23. MIČKOVÁ, K.: *Využívání území (land use) Novohradských hor*. In: Kubeš, J., (ed.): "Krajina Novohradských hor. Fyzicko-geografické složky krajiny", JČU PF. s 17. 2004. ISBN 80-7040-757-3.
24. MIKŠÍČEK, P., SPURNÝ, M., MATĚJKA, O., ZETSCH Z. (editoři): *Zmizelé Sudety. Das verschwundene Sudetenland*. Katalog k výstavě. Český les, Praha. 2004. s. 180. ISBN: 80-86125-41-6

25. MIKULOVÁ, L.: *Regionální odborový dokument ochrany přírody pro území Přírodního parku Novohradské hory (studie hodnocení krajinného rázu) – českobudějovická část*. České Budějovice. LesInfo. 2000.
26. MIKULOVÁ, L.: *Regionální odborový dokument ochrany přírody pro území Přírodního parku Novohradské hory (studie hodnocení krajinného rázu) – českokrumlovská část*. České Budějovice. LesInfo. 2001.
27. *Narižení vlády č. 116/1995 Sb., kterým se stanoví geodetické referenční systémy, státní mapová díla závazná na území státu a zásady jejich používání*
28. PAŘEZ, J.: *Ještě jednou k výročí voroplavby v Novohradských horách*. In: Výběr. V Českých Budějovicích: Jihočeské muzeum, 1994-, 2004.
29. PAVELKA, K.: *Fotogrammetrie 20*. ČVUT. Praha. 1998.
30. *Prezentace starých mapových děl z území Čech, Moravy a Slezska* [online]. 2001 [cit. 2015-02-02]. Dostupné z: oldmaps.geolab.cz/index.pl?z_height=1500&lang=cs&z_width=1500&z_newwin=0
31. ROUBÍK, F.: *Z Českých hospodářských dějin. Přehled vývoje českého průmyslu, měny a dopravy*. Praha. 1948.
32. ROUBÍK, F.: *Soupis a mapa zaniklých osad v Čechách*. Nakladatelství ČSAV. Praha. 1959.
33. RŮŽKOVÁ, J.: *Historický lexikon obcí České republiky 1869 – 2005 díl 1. a 2.* Český statistický úřad. 2006. ISBN 80-250-1277-8
34. RYPL, J.: *Geomorfologické členění Novohradských hor a Novohradského podhůří*. In: Kubeš, J., (ed.): "Krajina Novohradských hor. Fyzicko-geografické složky krajiny", JČU PF. 2004. s. 15.
35. ŘEZNÍČKOVÁ, Z.: *Místopis*. In: Kolektiv autorů: *Novohradské hory a Novohradské podhůří – příroda, historie, život*. 2006. s 848. ISBN 80-7340-091-X.
36. SEMOTÁNOVÁ, E.: *Mapy Čech, Moravy a Slezska v zrcadle staletí*. Praha, Libri, 2001. s. 263. ISBN 80-7277-078-0.
37. STOCKÝ, J.: *Jižní Čechy. Kulturní, hospodářský, sociální stav a vývoj*. Program regionální práce. Národohospodářský sbor jihočeský kraj.
38. ŠIMÁK, J. V.: *Středověká kolonisace v zemích Českých*. Praha. 1938. s. 1310.
39. ŠTĚPÁNOVÁ, M.: *Mapy podnebí Česka v prostředí Google maps*. Český hydrometeorologický ústav, Univerzita Palackého v Olomouci. 2010. [online] [cit. 2015-03-25] Dostupné z: <http://gislib.upol.cz/app/stepanova10/>

40. TOLAZS, R., KŘIVANCOVÁ, S., VAVRUŠKA, FR.: *Podnebí*. Kolektiv autorů: Novohradské hory a Novohradské podhůří – příroda, historie, život. 2006. s 848. ISBN 80-7340-091-X.
41. TOLAZS, R.: *Atlas podnebí Česka: Climate atlas of Czechia*. Český hydrometeorologický ústav. 2007. s 255. ISBN 978-80-86690-26-1
42. WAGNER B.: *Statisticko topografický a lesnický popis hraběcích Buquoyových lesů svěřenského panství Nových Hradů*. Praha. 1895.

Seznam obrázků a grafů

Obrázek č. 1: Vznik ortofotomapy

[online] 2015. [cit. 2015-02-17] Dostupné
z: <<http://georeal.cz/produktydata/ortofotomapa>>

Obrázek č. 2: Novohradsko- zájmové obce (ČADOVÁ, 2015)

Graf č. 1: Benešov nad černou vývoj osídlení (ČADOVÁ, 2015)

Graf č. 2: Cetviny vývoj osídlení (ČADOVÁ, 2015)

Graf č. 3: Dolní Příbraní vývoj osídlení (ČADOVÁ, 2015)

Graf č. 4: Jedlice vývoj osídlení (ČADOVÁ, 2015)

Graf č. 5: Leopoldov vývoj osídlení (ČADOVÁ, 2015)

Graf č. 6: Mýtiny vývoj osídlení (ČADOVÁ, 2015)

Graf č. 7: Pivonice vývoj osídlení (ČADOVÁ, 2015)

Graf č. 8: Pohorská Ves vývoj osídlení (ČADOVÁ, 2015)

Graf č. 9: Pohoří na Šumavě vývoj osídlení (ČADOVÁ, 2015)

Graf č. 10: Staré Hutě vývoj osídlení (ČADOVÁ, 2015)

Graf č. 11: Šejby vývoj osídlení (ČADOVÁ, 2015)

Graf č. 12: Tichá vývoj osídlení (ČADOVÁ, 2015)

Graf č. 13: Veverčí vývoj osídlení (ČADOVÁ, 2015)

Seznam map

Mapa č. 1: Vymezení Novohradských hor a Novohradského podhůří.

KUČA, K. A DUDÁK, V.: *Novohradské hory a Novohradské podhůří. Příroda – Historie – Život* / O. Chvojka – In: Archeologické výzkumy v jižních Čechách. Praha. 2006. ISSN 0231-8237.

Mapa č. 2: Výřez WMS - II. Vojenské mapování - Cetviny

Národní geoportál INSPIRE. Prohlížečská služba WMS – II. vojenské mapování. [online] Webová mapová služba. Praha 2015. [cit. 2015-02-14]. Dostupné z: <geoportal.gov.cz/ArcGIS/services/CENIA/cenia_rt_II_vojenske_mapovani/MapServer/WMSServer>

2nd Military Survey, Section No. 254_O_17_I (Bohemia), Austrian State Archive/Military Archive, Vienna.

Mapa č. 3: Výřez WMS - III. Vojenské mapování - Cetviny

Národní geoportál INSPIRE. Prohlížečská služba WMS - III. vojenské mapování. [online] Webová mapová služba. Praha. 2015. [cit. 2015-02-14]. Dostupné z: <geoportal.gov.cz/ArcGIS/services/CENIA/cenia_rt_III_vojenske_mapovani/MapServer/WMSServer>

Mapa č. 4: Výřez WMS - Státní mapa 1 : 5 000 - Cetviny

Český úřad zeměměřický a katastrální. Prohlížečská služba WMS – SM 5 rastr. [online] Webová mapová služba. Praha. 2012. [cit. 2015-02-14]. Dostupné z: <geoportal.cuzk.cz/WMS_SM5_PUB/WMSservice.aspx>

Mapa č. 5: Výřez WMS - Základní mapa České republiky 1 : 10 000 - Cetviny

Český úřad zeměměřický a katastrální. Prohlížečská služba WMS – ZM 10. [online] Webová mapová služba. Praha. 2014. [cit. 2015-02-14]. Dostupné z: <geoportal.cuzk.cz/WMS_ZM10_PUB/WMSservice.aspx>

Mapa č. 6: Georeferencovaný výřez - ortofotomapa z 50. let - Cetviny

CENIA, Česká agentura životního prostředí. Národní inventarizace kontaminovaných míst. Kontaminovaná místa. [online] VGHMÚř Dobruška. 2009. [cit. 2015-02-14]. Dostupné z: <kontaminace.cenia.cz/>

Mapa č. 7: Výřez WMS - ortofotomapa – současný stav - Cetviny

Český úřad zeměměřický a katastrální. Prohlížeč služba WMS – ortofoto. [online] Webová mapová služba. Praha. 2015. [cit. 2015-02-14]. Dostupné z: <geoportal.cuzk.cz/WMS_ORTOFOTO_PUB/WMSservice.aspx>

Přílohy

Příloha č. 1: Benešov nad Černou (ČADOVÁ, 2015)

Příloha č. 2: Cetviny (ČADOVÁ, 2015)

Příloha č. 3: Dolní Příbraní (ČADOVÁ, 2015)

Příloha č. 4: Jedlice (ČADOVÁ, 2015)

Příloha č. 5: Leopoldov (ČADOVÁ, 2015)

Příloha č. 6: Mýtiny (ČADOVÁ, 2015)

Příloha č. 7: Pivonice (ČADOVÁ, 2015)

Příloha č. 8: Pohorská Ves (ČADOVÁ, 2015)

Příloha č. 9: Pohoří na Šumavě (ČADOVÁ, 2015)

Příloha č. 10: Staré Hutě (ČADOVÁ, 2015)

Příloha č. 11: Šejby (ČADOVÁ, 2015)

Příloha č. 12: Tichá (ČADOVÁ, 2015)

Příloha č. 13: Veveří (ČADOVÁ, 2015)

Příloha č. 14: Počet obyvatel a domů od roku 1869 – 2011 (ČADOVÁ, 2015)